

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM
ZA 2. RAZRED DEVETOGODIŠNJE
OSNOVNE ŠKOLE**

Septembar 2016.

REDNI BROJ	OBAVEZNI NASTAVNI PREDMETI	SEDMIČNI BROJ NASTAVNIH SATI	GODIŠNJI BROJ NASTAVNIH SATI
1.	Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost	4	140
2.	Matematika	3	105
3.	Moja okolina	3	105
4.	Muzička/Glazbena kultura	2	70
5.	Likovna kultura	2	70
6.	Tjelesni i zdravstveni odgoj	3	105
	UKUPNO:	17	595
	Izborni nastavni predmet		
7.	Vjeronauka/Vjeronauk	1	35
	Društvo/Kultura/Religija		
	UKUPNO OPTEREĆENJE UČENIKA:	18	630

SADRŽAJ

BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I

KNJIŽEVNOST	3
MATEMATIKA	19
MOJA OKOLINA	28
MUZIČKA/GLAZBENA KULTURA	36
LIKOVNA KULTURA	45
TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ	52

**BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI
JEZIK I KNJIŽEVNOST**

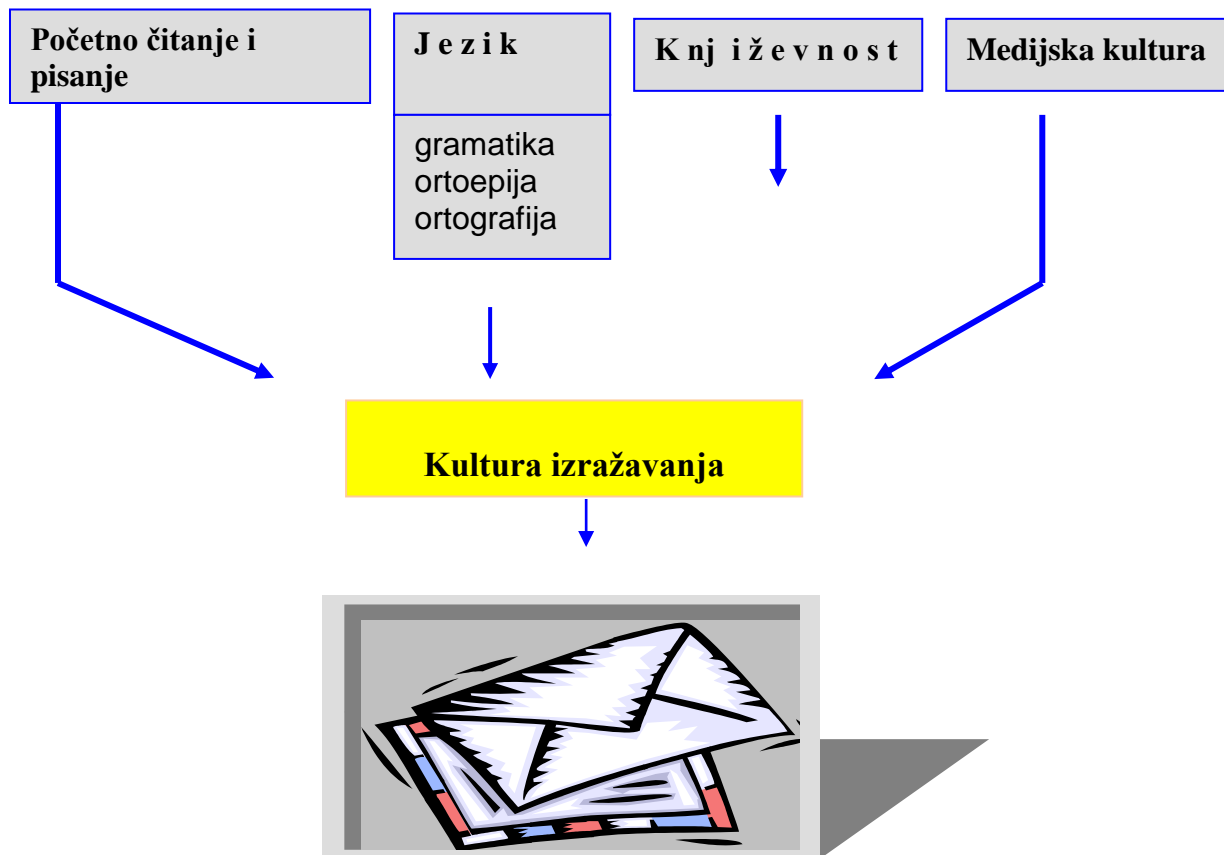
2. RAZRED

BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

II Razred

(4 sata sedmično, 140 sati godišnje)

Nastavni predmet Bosanski, Hrvatski, Srpski jezik i književnost u drugom razredu devetogodišnje osnovne škole sadrži ova područja:

Obrazloženja:

1. U oblasti pravopisa realizira se nastavna jedinica „Korištenje dvotačke i zareza u nabranju“.
2. Iz oblasti IKT realizuje se nastavna jedinica „Bosna“, Ismet Bekrić
3. Realizuje se nastavna jedinica „Stih i strofa“ (usvajanje znanja na nivou razlikovanja)
4. Data je preporuka (nije obavezujuće) za čitanje:
 - Bajke braće Greem
 - Ezop basne

I PODRUČJE: POČETNO ČITANJE I PISANJE

ODGOJNO OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

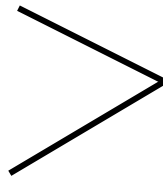
SPOZNAJNO PODRUČJE		AFEKTIVNO PODRUČJE		PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE
ZNANJA	VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI	STAVOVI, VRIJEDNOSTI	INTERESI	
Zna prepoznati glas /inicijalna, medijalna, finalna pozicija/	Čita riječi i rečenice napisane latiničnim pismom	Knjiga je vrijednost i bogatstvo	Prema saznanju	Pravilno i spretno rukovanje priborom za pisanje Orijentacija u prostoru i pisanje pisanih slova velikih i malih u ograničenom prostoru Pravilno oblikovanje grafičke strukture slova linijama normalne debljine Koordinacija pokreta očiju i pokreta šake Izražavanje ideja , osjećanja i raspoloženja mimikom i govorom tijela
Zna šta je glas, a šta slovo	Razumije pročitano	Knjiga je vrijedna poštovanja	Prema lijepom kazivanju	
Može pronaći slovo na početku u sredini, na kraju riječi	Može kazati šta je najvažnije u pročitanom sadržaju	Čitanje i znanje su važni	Prema knjizi	
Razlikuje riječi od rečenica	Uočava uzrok i posljedicu u ponašanju likova	Važno je da usvajamo vrijednosti koje obezbjeđuju opću dobrobit	Životu i radostima života, iskustvenim sadržajima	
Zna da bilo koji izbor i redosljed riječi ne predstavlja rečenicu	Zapaža pojedinosti u neposrednom okruženju, na slici	Važno je da naučimo dobro čitati-paćemo voljeti knjigu i cijeniti znanje	Čitamo knjige ali ne učimo samo iz knjiga	
Zna uspostaviti logički slijed u nonsensnom iskazu	Brzo i adekvatno reaguje na novo i nepoznato	Ko mnogo čita-mnogo i zna	Prema stvaralaštvu i stvaralačkom izražavanju	
Prepoznaje humor u govoru, razgovoru, tekstu		Samo oni koji znaju mogu uticati na razvoj zajednice	Prema zajednici, njenoj dobrobiti, potreba da sebe i zajednicu predstavlja u najboljem svjetlu	
Čita pravilno i razumije pročitano		Ljudi od znanja i poštenja su bogatstvo svakog društva	Zainteresiranost za dobrobit svakog čovjeka	
Unosi elemente izražajnosti u čitanje				
Zna pisana slova, piše ih pravilno				

PROGRAMSKI SADRŽAJI

Početno čitanje

Usavršavanje tehnike čitanja:

- a) pravilnosti čitanja
- b) čitanje brzinom koja odgovara brzini govora (uvažavati individualne osobnosti učenika)
(Vježbe vizuelne i akustičke identifikacije glasova-slova , riječi, zvukova i usavršavanje preciznosti u diferencijaciji i imenovanju sadržaja koje su vidjeli i čuli)
- c) Čitanje prirodnom jačinom glasa , vježbe disanja, razvijanje osjećaja za tempo i samostalnosti u čitanju
- d) čitanje naglas i čitanje u sebi, individualno i horsko/zborna čitanje

Mogućnost analize i reprodukcije

Razumijevanje pročitanog sadržaja

- Rješavanje jednostavnijih zadataka radi provjere razumijevanja pročitanog
- Vježbe reproduktivnog tipa (odgovori na detaljna i uopćena pitanja)
- Vježbe koje podrazumijevaju rješavanje problemske situacije
- Stvaralačka reprodukcija (dodavanje, izostavljanje pojedinosti)
- Vježbe koje zahtijevaju uočavanje uzroka i posljedice
- Razumijevanje poruke teksta posredstvom analize ponašanja likova
- Razumijevanje poslovice, mudre izreke
- Čitanje dramskog teksta, čitanje po ulogama, identifikacija s likom i preuzimanje uloge lika
- Ilustriranje priče
- Predvježbe za pisanje pisanih slova
- Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma
- Pisanje pojedinačnih slova
- Povezivanje slova u strukture riječi
- Pisanje po uzoru
- Rečenice napisane štampanim slovima prepisujemo pisanim slovima
- Rečenice napisane pisanim slovima prepisujemo pisanim slovima
- Prepisivanje niza rečenica –teksta
- Pisanje riječi i rečenica uz ilustrirani sadržaj
- Pisanje rečenica uz ilustracije
- Vježbe dopunjavanja rečenica
- Slušam-pamtim-pišem
- Jezične igre: igre rasutim slovima , riječi s poremećenim slijedom slogova
- Leksički nizovi riječi (odaberi riječi koje voliš, protumači zašto si odabrao tu riječ, stvaraj rečenicu.
- Igre zajedničkog sastavljanja rečenica
- Vježbe pisanja primjenom diktata s komentarom i stvaralačkih diktata
- Vježbe usmjerene na estetsku stranu rukopisa
- Usavršavanje tehnike i logike čitanja, usavršavanje tehnike pisanja
- Uvođenje elemenata izražajnosti u čitanje
- Vježbe usavršavanja estetske strane rukopisa

II PODRUČJE: JEZIK

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI					
SPOZNAJNO PODRUČJE		AFEKTIVNO PODRUČJE			PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE
ZNAJNA	VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI	STAVOVI, VRIJEDNOSTI	INTERESI		
GRAMATIKA	<p>Glasovi i slova</p> <p>Riječi i značenje riječi</p> <p>/Glasovi-slova su u riječima/</p> <p>Rečenice su sastavljene od riječi</p> <p>Šta izražavamo rečenicama? -Misli -Osjećanja Kako to činimo?</p>	<p>Pisanje ispravnih rečenica (u formalno gramatičkom smislu)</p> <p>Uspostavljajne logičkog i gramatički ispravnog slijeda u nonsensnim iskazima</p>	<p>-Jezik kojim govorim kod kuće i u školi ima svoju ljepotu -Trebalo poznavati svoj maternji jezik -Važno je znati pravilno govoriti</p> <p>-Važno je vježbati pravilnu upotrebu riječi</p> <p>Jezik kojim govorim je jezik moga zavičaja</p>	<p>Interes prema elementarnim znanjima o maternjem jeziku i njegovim normama</p> <p>Prema jeziku zavičaja i prema standardnom književnom jeziku</p>	<p>Važan je formalno – pojavni izgled pisanog rada, usklađenost misli, aktivnosti pisanja i sadržaj</p> <p>Svako je slovo važno za značenje riječi</p>
PRAVOGOVOR	<p>Izgovara pravilno glasove i riječi</p> <p>Osjeća razliku između svakodneвно upotrebljivanih riječi i biranih riječi i izraza</p>	<p>Pravilna artikulacija svih glasova</p> <p>Sposobnost izražavanja kratkim, jasnim, smislenim rečenicama</p>	<p>Pravilan govor je važan za međusobno razumijevanje i komunikaciju</p> <p>Kultura govora je dio opće kulture</p> <p>Važno je da biramo riječi u skladu sa situacijom</p>	<p>Potrebno i interes da govori pravilno u svim situacijama i razvijanje potrebe da sluša, čuje i osjeti ljepotu riječi u maternjem jeziku</p> <p>Govor prilagođavamo sagovorniku i situacionom kontekstu</p>	<p>Razlikovanje glasova, šumova tonova</p> <p>Pravilno disanje i izgovor</p> <p>Analiza i sinteza izgovorenog</p>
PRAVOPIŠ	<p><u>-Pisanje vlastitih imena :Kako pišemo imena gradova i sela</u> <u>Pisanje naziva praznika, blagdana*</u></p> <p>-Znaci interpunkcije tačka na kraju rečenice</p> <p>-Korištenje zareza i dvotačke u nabranjanju.</p> <p>-Zna napisati pisana slova latinice pravilno ih povezuje u riječi ma bez obzira na poziciju u strukturi riječi</p>	<p>Razlikuje rečenicu kao jedinstvenu misaonu cjelinu u pisanoj formi</p> <p>Upotreba velikog slova na početku rečenice i u pisanju vlastitih imena ljudi i u pisanju imena gradova i sela</p> <p>Interpunkcijski znaci: tačka na kraju rečenice i zarez u nabranjanju</p>	<p>Osjećaj za tačnost urednost</p> <p>Važni su svi segmenti napisanog sadržaja pravilnost tačnost estetska strana</p>	<p>Interes i želja prema postignuću u skladu s mogućnostima</p> <p>Ostvariti postignuće u skladu s programskim zahtjevima</p>	<p>Usavršavanje tehnike pisanja i dalji rad na estetskoj strani rukopisa</p> <p>Pravilna percepcija i recepcija napisanog</p>

JEZIK: Programski sadržaji

U ovom su području sljedeće cjeline:

- Rječnik
- Gramatika / slovnica
- Pravogovor (ortoepija)
- Pravopis (ortografija)

U ovim se cjelinama nalaze sljedeći sadržaji :

Rečenica-riječ-slog;

- Pisana slova latiničnog pisma
- pravilno pisanje pojedinačnih slova
- povezivanje slova u strukturu riječi
- razumijevanje napisanog;

Veliko početno slovo na početku i tačka na kraju rečenice;

Upotreba dvotačke zareza u nabranju;

Veliko slovo u pisanju imena gradova i sela ;

Pisanje naziva praznika;

Skupovi je/ije u učestalim riječima;

Glasovi-slova č, ć dž, đ, h u izgovorenim , napisanim riječima.

III PODRUČJE: ČITANJA I INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

PODRUČJE: INTERPRETACIJA KNJIŽEVNOG TEKSTA

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

SPOZNAJNO PODRUČJE		AFEKTIVNO PODRUČJE		PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE
ZNANJA	VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI	STAVOVI, VRIJEDNOSTI	INTERESI	
<p>Pravilno čita riječi rečenice kraći tekst</p> <p>Unosi elemente izražajnosti u čitanje iskaza, naglašava neke riječi,pravi pauze tamo gdje je potrebno)</p> <p>Razlikuje priču,pjesmu, igrokaz</p> <p>Zna šta je basna</p> <p>Zna o čemu se u tekstu govori</p> <p>Zapaža i razumije osnovne misli teksta bilo da su pišćev stav ili stav lica</p> <p>Zna kazati nekoliko rečenica o priči</p> <p>Zna šta je u priči na početku, kako se priča razvijala i šta je na kraju</p> <p>Uočava likove u priči</p> <p>Razlikuje govor lica i pišćev govor</p> <p>Usvajanje pojmova stih i strofa.</p>	<p>Uočavanje dijela i cjeline priče</p> <p>Sposobnost uočavanja pojedinosti u tekstu i imenovanja tih pojedinosti</p> <p>Otkrivanje značenja teksta</p> <p>Uočavanje mnogoznačnosti pjesničkog jezika</p> <p>Otkrivanje novih aspekata smisla teksta</p> <p>Sposobnost doživljavanja ljepote i dinamičnosti teksta</p> <p>Izražavanje doživljaja riječima</p> <p>Samostalna komunikacija s knjigom</p> <p>Uočavanje ljepote pjesničkog jezika impresija i izraz</p> <p>Razumijevanje značenje i pouke basne</p> <p>Počinje razlikovati dobro i loše u sadržajima medijske kulture</p> <p>Razlikuje stih od strofe</p>	<p>Doživljavanje radosti u samostalnom druženju s tekstem</p> <p>Stvaralaštvo kao ishod druženja s tekstem</p> <p>Vrijedno je sve ono što ima ličnu dimenziju</p> <p>Mislim, osjećam, stvaram</p> <p>Slobodna,lična komunikacija je kvalitetna komunikacija</p> <p>Izražavanje doživljaja na svoj originalan način: riječju pokretom muzikom zvukom tišinom</p> <p>Čitam da bih bolje pisao,pišem da bih čitao bolje i izražajnije</p> <p>Znanje je u funkciji kvalitetnijeg i punijeg života, života sa smislom</p>	<p>Ispoljava interes prema lijepom kazivanju</p> <p>Voli priče,pjesme igrokaze</p> <p>Prema potrebi razumijevanju drugog</p> <p>Prema traganju i otkriću</p> <p>Interesa prema sadržajima književnosti i medijske kulture</p> <p>Potreba da sazna više o životu, o sebi,okolini u kojoj živi i da sudjeluje u aktivnostima koje će poboljšati kvalitet života (da prepozna ljepotu u umjetničkom djelu, u cvijetu, u žuboru vode ,ljudskom ponašanju,te da taj senzibilitet ispoljava u svakodnevnom životu i stvaralaštvu</p> <p>Zanimanje za različitost u stavu,ponašanju uvjerenju</p> <p>Biti tolerantan radi usmjerenosti prema zajedničkim civilizacijskim ciljevima</p>	<p>Pjesnička slika zvuk,pokret verbalni izraz</p> <p>Vidjeti,čuti dodirnuti osjetiti zamisliti izrazi riječima</p> <p>Prostor zvuk pokret boja igra riječ (kombinacija radi punoće doživljaja)</p> <p>Uživljavanje u situaciju, preuzimanje uloge lika, igranje uloga, izražavanje glumom Predstavljanje situacija i osjećanja neverbalnim znacima (pantomima)</p> <p>Poticanje dramske darovitosti</p>

Čitanje i interpretacija književnog teksta / Programski sadržaji /

Razumijevanje i doživljavanje proznog književnog teksta

- o čemu , ili o kome se govori u tekstu
- slijed događaja
- glavni događaj
- određivanje glavnog, najuzbudljivijeg, najljepšeg dijela priče (zapažanje, dojmovi)
- osobine likova (prepoznavanje i zauzimanje stava prema liku)

Pjesma: Uočavanje i doživljavanje osnovnog raspoloženja u pjesmi

(igrokaz): pozorište-kazalište, gledalište, publika-gledatelji, pozornica, glumci

Medijska kultura

Crtani i lutkarski film

Televizijske emisije

Školska biblioteka

Književnoteorijski pojmovi :

(Orijentacione naznake obima i dubine)

Priča – pjesma (prepoznavanje u toku rada i interpretacije na nastavnim satima)

U pričama čitamo o događajima i doživljajima , o životinjama , pisci maštaju i pišu priče.

Priču možemo

prepričati . Možemo ilustrirati pročitano. Iz priče učimo o životu). U priči najčešće nema natprirodnih bića i čudesnih događanja .

Priča ima sadržaj.

Priča je ispričana određenim redom: ima početak, glavni dio i kraj.

Lik u priči i basni

Postoje glavni i sporedni likovi; O glavnom se liku najviše govori; Priča u nama izaziva osjećanja.

Čitajući priču mi doživljavamo radost tugu, bude nam lijepo, ugodno ili neugodno.

Doživljaj možemo izraziti riječima, pokretom , crtežom, slikom, zvukom.

Basna je kratka priča u kojoj su glavni likovi životinje, a ponekad i biljke i predmeti. Basna ima sadržaj i

pouku.

Bajka je priča namijenjena djeci koja se često bavi nepostojećim i izmišljenim radnjama i likovima kao što su vile i vilenjaci, čarobnjaci, patuljci, vještice i sl. U bajkama pobjeđuje dobro i bajka ima sadržaj i pouku.

Pjesma : Pjesmu čitamo, učimo napamet recitujemo. I pjesma u nama izaziva različita osjećanja .

Pjesmu neprepričavamo.

Igrokaz : U igrokazu likovi razgovaraju na pozornici. Glumci predstavljaju likove **igrom** na pozornici

prikazuju tekst. Prava pozornica postoji u pozorištu.

Gledalište, pozornica, publika-gledatelji (objašnjenja u kontekstu dramske radnje i realizacije dramskog teksta).

Medijska kultura(primarnou funkciji odgojnog djelovanja i edukacije za selektivn pristup sadržajima)

Crtani i lutkarski film (crtež ili lutka u funkciji pričanja prič ; oživljavanje neživog)

Televizijske emisije Poređenje izražajnih mogućnosti: film ima pokretnu sliku, riječ, zvuk, muziku

televizija je moćna jer može pratiti i prenositi dešavanja u momentu kada se zbivaju,

može emitovati različite vrste programa..

Školska biblioteka ima nezamjenjivo bogatstvo knjiga, u njima je znanje i odgovori na ono što ne znamo.

Književni tekstovi

Ahmet Hromadžić: Medeni

Enisa Osmančević-Čurić: Za sretan put po dukat žut

Ivica Vanja Rorić: Bubamara

Bisera Alikadić: Štipaljke

Velimir Milošević: Nebeska crtanka

Šimo Ešić: Zašto volim svoju baku

Narodna priča: Vrana i vrč s vodom

Grigor Vitez: Zalazak sunca

Branko Ćopić: Lijin oglas

Jadranka Ćunčić: Strašan pas

Lisica i roda: Narodna basna

Kasim Deraković: Teče rijeka

Stanislav Femenić: Suza

Mirsad Bećirbašić: Naušnice od trešanja

Ismet Bekrić: Bosna

Tekstovi za zajedničko čitanje ,analizu i kao poticaj literarnom i drugim vidovima stvaralaštva ,a **u funkciji pripreme za samostalno čitanje:**

Branko Ćopić: Ježeva kućica

Sunčana Škrinjarić : Dućan kod svrake

Zehra Hubijar: Medin rođendan

Preporuka : Bajke braće Greem , Ezopove basne

.....

IV PODRUČJE: KULTURA IZRAŽAVANJA

ODGOJNO – OBRAZOVNI CILJEVI I ZADACI

SPOZNAJNO PODRUČJE		AFEKTIVNO PODRUČJE		PSIHOMOTORIČKO PODRUČJE
ZNANJA	VJEŠTINE I SPOSOBNOSTI	STAVOVI, VRIJEDNOSTI	INTERESI	
<p>Priča može biti predstavljena nizom slika ili jednom slikom</p> <p>Sadržaj predstavljen nizom slika ili jednom slikom možemo ispričati riječima</p> <p>Priča ima smislen sadržaj koji je rezultat verbalizacije sadržaja slika</p> <p>Uočava da priča ima početak glavni dio i kraj priče</p> <p>Priču čitamo i prepričavamo (po detaljnim pitanjima)</p> <p>Zna odabrati gledište koje je u skladu s njegovim stavom</p> <p>Služi se uspješno govorom u objašnjenju situacije, predmeta, radnje, pojave</p>	<p>Uočava da su rečenice međusobno povezuje smislom</p> <p>Uspostavlja logičku vezu u pričanju (početak, glavni dio, kraj)</p> <p>koristi u reprodukciji riječi koje nisu u tekstu pokazuje originalnost u izboru riječi</p> <p>Sposobnost zamišljanja i «vidjenja» pjesničkih slika</p> <p>Sposobnost izražavanja pravilnim, jasnim i skladnim rečenicama</p> <p>Pretvaranje viđenog i doživljenog u riječi</p> <p>Uočavanje uzroka i posljedice</p> <p>Moći će pravilno lijepo i precizno izraziti misli</p> <p>Zapaziti Odabrati bitno Utvrđiti slijed Izraziti Može ispričati priču kao običan slijed događaja</p>	<p>Spontano izražavanje a ne izražavanje po diktatu</p> <p>Čitanje obogaćuje rječnik, maštu i pomaže u boljem izražavanju misli osjećanja</p> <p>Spontanost samostalnost i sloboda u izražavanju kao kvalitet ličnog pristupa i kao pretpostavka literarnom stvaralaštvu</p> <p>Govorim kako osjećam</p> <p>Moj rad je vrijedan jer je samo moj, i zato je poseban</p> <p>Znam šta bi moglo izgledati bolje i ja to mogu poboljšati</p>	<p>Interes i potreba za izražavanje govorom</p> <p>Razvoj čitalačkih interesa i čitalačke kulture</p> <p>Prema senzibilitetu kazivanja i imaginaciji kao poticaju stvaralačkim vidovima izražavanja</p> <p>Prema prvim pokušajima literarnog izražavanja i stvaranja rečenicom, stihom bojom</p>	<p>Igra, aktivnost i govorni izraz</p> <p>Prenošenje igre sa senzorno-motornog na verbalni, odnosno imaginativni plan</p> <p>Podvrgavanje govora zahtjevima igre, nonsensnim transformacijama-literarno stvaralaštvo</p> <p>Opisujem na osnovu dodira</p> <p>Opisivanje na osnovu zvučnih efekata</p> <p>Govor igrom i kroz igru</p> <p>Prikazivanje stanja i situacija pokretom</p> <p>Snalaženje u verbalnim igrama</p> <p>Adekvatna i brza reakcija na pitalicu, zagonetku</p> <p>Zamisliti vidjeti čuti osjetiti izraziti</p>

Programski sadržaji

	Vježbe usmenog izražavanja	Vježbe pismenog izražavanja
NARACIJA	Situacioni i telefonski razgovor	
	Pričanje	
	Pričanje događaja predstavljenog nizom slika (odgovori na pitanja koja se odnose na sadržaj)	Pričanje događaja predstavljenog nizom slika (niza slika)
	Pričanje sa stanovišta ličnog učešća (Ja sam u priči)	Dopunjavanje rečenica uzetih iz priče
Prepričavanje		
Prepričavanje teksta na osnovu detaljnih pitanja	Odgovori na pitanja	
DESKRIPCIJA	Opisivanje poznatih sadržaja	
	Opis predmeta (doživljavanje svim čulima i izražavanje doživljaja riječima);Opisivanje kao vježba izoštravanja percepcije i izbora adekvatne riječi kao oznake)	Pisanje rečenica o dragom predmetu (Koji je to predmet? Kako izgleda? (boja, veličina, od čega je napravljen)
MJEŠOVITI OBLICI	Čestitka	
	Kako čestitati praznik ?	Pisanje čestitke
	Kako čestitati rođendan, praznik ? (igranje uloga ,ponašanje, učtivost u obraćanju, uvažavanje različitosti, poštivanje drugog)	Pravimo i pišemo čestitku
Razglednica i pismo	Pisanje razglednicei pisma	
	Znamo pisana slova –pišemo prvo malo pismo	

Tematika: Neposredno i posredno dati sadržaji (događaji i doživljaji, književnost, sadržaji mašte).

Očekivani rezultati (ishodi učenja)

Učenik će posjedovati kvalitete određene odgojno-obrazovnim ciljevima za svako pojedino područje. Realizacija programskih sadržaja **nastavnog predmeta u cjelini** treba rezultirati sljedećim ishodima :

- Učenik će poznavati prvo pismo (latinicu, čitaće pravilno tekstove koji su njemu primjereni i brzinom koja odgovara običnom svakodnevnom usmenom govoru;
- Učenik će razumjeti sadržaj pročitanog : moći će ispričati sadržaj pročitanog samostalno, ili uz neznatnu nastavnikovu pomoć;
- Poznavaće pisana slova latinice (moći će napisati slova, povezivati pravilno u strukture riječi i rečenica);
- Moći će odrediti početak i kraj rečenice na usmenoj i pisanoj razini;
- Moći će na kraju drugog razreda samostalno prepisati tekst obima 15-20 riječi (do 4 riječi u rečenici) ili napisati riječi, rečenice, tekstu formi diktata (objašnjenog i diktata s komentarom, stvaralačkog diktata, izbornog diktata);
- Uvažavaće pravopisne zahtjeve o pisanju velikog slova na početku rečenice, u pisanju vlastitih imena ljudi. Pisanje imena gradova i sela treba zasnivati na prepoznatljivim imenima upojedinim sredinama (kriterij blizine i poznatosti);
- Moći će procijeniti šta je posebno važno u tekstu, a šta manje važno i kazati razloge za takavstav, uočiti uzrok i posljedicu;
- Prepoznavaće uspješno glavne i sporedne likove i njihove osobine, imenovaće te osobine na razini dobrog i lošeg, prihvatljivog-neprihvatljivog, poželjnog-nepoželjnog ponašanja;
- Uočavanje karakteristika likova pomoći će učeniku u uočavanju poželjnih i nepoželjnih vidova ponašanja ljudi u njegovom okruženju, a razvijanje opreza u komunikaciji je mjeraprevencije eventualnih negativnih iskustava;
- Može govoriti u kontinuitetu i služiti se, programom predviđenim oblicima izražavanja;
- Zna razgovarati s drugom osobom ili osobama direktno ili telefonom uz uvažavanje pravila lijepog ponašanja;
- Može ispričati priču predstavljenu nizom slika ili jednom slikom (kao običan slijed događaja);
- Može prepričati tekst pomoću detaljnih pitanja;
- Može precizno odgovoriti na postavljena pitanja i tako prepričati tekst;
- Može tačno prenijeti informaciju;
- Može napisati priču ispričanu nizom slika ili jednom slikom ;
- Može napisati pisanim slovima riječi i rečenice napisane štampanim slovima;
- Može prepričati priču u pisanoj formi (po nizu slika, jednoj slici, po detaljnim pitanjima);
- Zna napisati čestitku-poruku, sadržaj razglednice, kratko pismo-poruku;
- Posjedovaće svijest o štetnosti djelovanja sadržaja TV ekrana , neće mnogo vremena provoditi pred TV ekranom , posjedovaće informacije o štetnosti pretjerane identifikacije s likovima iz crtanog filma, odnosno TV likovima kako bi se izbjegle eventualne nezgode;
- Moći će usredsrediti pažnju na sadržaj ili aktivnost ;
- Znatno će napredovati u sposobnosti praćenja i slušanja tuđeg govora;
- Potpunije će razumijevati značaj kulture čitanja i rado će čitati, ispoljavaće ekspresivnu kreativnost u govoru i pisanju.

**U FUNKCIJI REALIZACIJE PROGRAMSKIH SADRŽAJA I OSTVARIVANJA
POSTAVLJENIH ODGOJNO-OBRAZOVNIH CILJEVA I ZADATAKA SU:**

Specifične metode i postupci	Oblici jezičke i socijalne komunikacije	Momunikacijski postupci	Nastavna sredstva
<i>Sve nastavne metode, metode koje su specifične u procesu uvođenja učenika u elementarnu pismenost</i>	<i>Svi oblici nastavnog rada koji podrazumijevaju sve jezičke i socijalne aspekte i dinamizme</i>	<i>Posmatranje Slušanje Doživljavanje Izražavanje</i>	Slike predmeta, bića, pojava
Glasovna analitičko-sintetička metoda	Rad u grupi, ja s drugima i drugi samnom	Slušanje govora i čitanja	Slike događaja
Kombinovana metoda	Rad u paru	Slušamo glasove u prirodi i oponašamo	Crteži
<i>Postupci</i>	Kooperativni rad	Slušam, pamtim, i znam	Niz slika koje predstavljaju događaj
Monografska obrada pisanih slova	Frontalni rad	Slušam, doživljam izražavam riječima	Ilustrirana razredna slovarica
Grupna obrada pisanih slova koja nemaju složenu grafičku strukturu	Individualni rad	Slušam i izražavam pokretom	Razredna slovarica bez ilustracija
Globalna i detaljna analiza, upoređivanje	Individualizirani rad	Razgovor	Individualne slovarice
Jezička i stilska analiza	Igraonice –maštaonice	Pitanje-odgovor	Aplikacije
Etička analiza	Igraonice-radionice	Imitacija	Slogovnice
Analiza likova	Igraonice- pričaonice	Igranje uloga	Kartoni riječi
Gramatička analiza	Individualni programi u učionici za sve	Pričanje	Filmovi
Induktivni i deduktivni metod		Prepričavanje	Glina, plastelin
Heuristički metod		Opis(perceptivni i doživljajni nivo), dodir mi kaže, osjećam , to mi liči na.....	Lutke
Rješavanje problema		Igra kao situacija , postupak i sredstvo	Modeli predmeta

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Uvažavajući nivo postignuća svakog pojedinog učenika u drugom razredu treba dalje raditi na ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva posredstvom novih programskih sadržaja .

Nastavno područje početnog čitanja i pisanja podrazumjeva ove aspekte:

U čitanju:

**Tehniku čitanja* (samo one segmente koji su usklađeni s učeničkim mogućnostima)

*Razumijevanje pročitane sadržaja (u skladu s kognitivnim, konativnim, emocionalnim i drugim osobinama ličnosti djeteta)

Još uvijek je u prvom planu **pravilnost** čitanja i **razumijevanje**. Brzina čitanja ovisi od brzine razumijevanja. Postepeno navikavati učenike na čitanje u sebi i kombinovati te vježbe s vježbama glasnog čitanja.

Čitati s razumijevanjem znači: razumjeti riječi, izraze i rečenice, sadržaj teksta, uočiti likove i njihove osobine (na osnovu njihovih postupaka), moći reprodukovati, ispričati suštinu pročitane, odnosno uočiti besmislenost u nonsensnom sadržaju i moći uspostaviti logički slijed riječi i rečenica .

Od početka prvog polugodišta treba, paralelno s ostalim programskim zahtjevima, u kontinuitetu realizirati **predvježbe za pisanje**. Štampana slova su jednostavnija, ne povezujemo ih . Pisana slova imaju složeniju grafičku strukturu i mnogo specifičnosti u povezivanju. Vježbe čitanja i predvježbe za pisanje idu paralelno.

Pretpostavljamo da će učenici na kraju prvog polugodišta drugog razreda čitati korektno (pravilno i s razumijevanjem). Razlike će biti uočljive od učenika do učenika .

To je sasvim u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina tokom razreda.

U pisanju:

* Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma :razlikovanje grafičke strukture pojedinih slova , mogućnost pisanja i pravilnog povezivanja slova u strukture riječi.

Manje zanimljive sadržaje, pomalo i apstraktnije, približićemo učenicima pomoću elemenata igre, igre sa svrhom, povezivanjem tih sadržaja sa sadržajima drugih nastavnih predmeta i sa iskustvenim elementima. U igri kao ugodnom situacionom kontekstu moguće je ostvariti uspješnu komunikaciju, a i istovremeno motivirati učenike da prezentiraju ideje, stavove i ispolje kreativne crte. Nastavnik je samo posrednik koji dobro razumije sve aspekte organizacije i realizacije sadržaja nastavnih programa.

Nastavno područje J e z i k ima ove jezikoslovne sadržaje :

- * R j e č n i k
- * G r a m a t i k a
- * P r a v o g o v o r (ortoepija)
- P r a v o p i s (ortografija)

Ove sadržaje dijete usvaja na sadržajima drugih područja nastave maternjeg jezika, pa i sadržajima drugih nastavnih predmeta. Još uvijek učenici nisu spremni za usvajanje apstraktnih sadržaja, pa i elementarne pojmove treba zasnivati na komunikaciji, situacionom govornom kontekstu, komunikacijskim tekstovima i zadržati se na razini prepoznavanja jezičnih sadržaja.

Raznovrsnim vježbama koje mogu imati identičnu polaznu osnovu (sliku, tekst, rečenice, govornu situaciju, film), ali različito usmjerenje: jezično, stilsko, gramatičko, raditi dalje na poboljšanju kvaliteta govora. Još uvijek ima vremena za ublažavanje ili otklanjanje eventualnih teškoća u govoru čitanju i pisanju.

Sadržaji gramatike su apstraktnog karaktera i kao takvi daleki razumijevanju učeniku drugog razred , s obzirom na konkretnost kao osnovno obilježje njegovog mišljenja.

Uz to, dijete još uvijek ima problema s čitanjem. To će biti tako sve do trenutka kada proces čitanja postane automatiziran.

Književnost kao područje u nastavnom predmetu ima umjetničke i književnoznanstvene aspekte. U razrednoj je nastavi težište na umjetničkoj, doživljajnoj komponenti. Ovo je područje u funkciji usavršavanja tehnike čitanja, razumijevanja sadržaja i ostalih segmenata, a u skladu sa zahtjevima programa. Ne treba zaboraviti da stupanj razvijenosti pamćenja, mišljenja, emocionalna zrelost, kao i stupanj lingvističkog razvoja utiču na percepciju i recepciju književnog djela. A književno djelo ukupnim bogatstvom i ljepotom djeluje poticajno na sve navedene aspekte, posebno na rječnik, jezičke i kulturološke aspekte, senzibilitet i doživljajno spoznajni intenzitet u procesu komunikacije s književnim tekstom.

Književnoznanstvene aspekte čine osnovni pojmovi o sadržaju teksta, događaju ili događajima, toku događaja, likovima i njihovim osobinama. Nastavnikovo posredovanje je još uvijek veoma važno u uspostavljanju komunikacije s tekstom. Pri izboru tekstova uvažavani su ovi kriteriji:

- **psihološki** kriterij (primjerenost teksta receptivnim mogućnostima učenika drugog razreda)
- **estetski** kriterij (umjetnička vrijednost teksta)
- **etički** kriterij (afirmacija sistema vrijednosti koji je neprolazan)
- **nacionalni** kriterij i zastupljenost bošnjačke, hrvatske, srpske književnosti i književnih djela pisaca izvan Bosne i Hercegovine.
- **gnoseološki** kriterij (koliko književni tekstovi služe kao osnova znanjima o jeziku i književnosti i životu)

***Tema tska i žanrovska raznovrsnost**

U drugom razredu još **uvijek ne uvodimo lekturu** u klasičnom smislu. Ukupne napore treba usmjeriti na čitanje u razredu, na korekcije i uvođenje učenika u pravilno čitanje. Posebni (kratki, smisljeni, zanimljivi tekstovi sa zadacima koji su primjereni učenicima) mogu biti u funkciji osamostaljivanja učenika u druženju s tekstom.

Tekst postoji samo u komunikaciji s čitaocem. Zamislimo umjetničku sliku koju niko neće vidjeti. Samo oko posmatračevog može unijeti život u sve segmente likovnog izraza. Optička slika će izazvati sve ono što je potrebno za doživljaj umjetnine: asocijacije, refleksije, predviđanja, zaključivanja, skale preferencija vrijednosti. Slično je i sa tekstom. To je samo mnoštvo slovnih znakova do onog trenutka kada čitač stupa u dijalog, podari smisao tekstu i na određen način dovršava započeto kazivanje. A to niko na zna bolje od djeteta. Maštom i svježinom misli i osjećanja dijete stvara novi svijet postavlja nova pitanja, raste i uči. Čini se da još jedino dijete ima dušu.

Knjiga koju niko ne čita i ne postoji. Ako ne nauči da pravilno čita ne može u čitanju uživati. Duga je staza kojom treba s učenicima preći kako bi svako u njemu dostupnom trenutku i obimu shvatio smisao rečenog. Ali, i to je shvatanje strogo individualno. Tu individualnost treba poštovati, kako s obzirom na potrebno vrijeme, tako i s obzirom na mogućnost izražavanja smisla pročitanog. Tek kad učenici savladaju tehniku čitanja, kad se ne boje susreta s knjigom, kad znaju šta čitaju uvodimo i lekturu. Pretpostavljamo da će to biti moguće u trećem razredu. Ali, to treba vidjeti nakon analize ukupnih postignuća i evaluacije rada u prvom i drugom razredu.

Sadržaje medijske kulture treba posmatrati u kontekstu sadržaja drugih područja nastave maternjeg jezika i sadržaja drugih nastavnih predmeta i u kontekstu života. Imaju funkciju pravovremenog preveniranja negativnog djelovanja sadržaja malih i velikih ekrana i postepenog osposobljavanja učenika za selektivan pristup sadržajima filma i televizije. Posebno je važno učenicima objasniti da ono što je moguće u crtanom filmu nije moguće i u životu (da kišobran može zamijeniti padobran i da je moguće pomoću kišobrana spustiti se s balkona, ili da lik umire, pa oživljava). Nije naglasak na pojmovima i njihovom definiranju, nego na razumijevanju komunikacije i poruke, odnosno snalaženju u toj komunikaciji.

Sadržaji kulture usmenog i pismenog izražavanja su u funkciji razvoja jezičkih sposobnosti, kulture komunikacije na usmenoj i pisanoj razini. Ovi su sadržaji i u sadržajima svih drugih područja. Valja znati da vježbama pismenog izražavanja uvijek prethodi vježba usmenog izražavanja. Samo kod uvođenja u situacioni razgovor i upoznavanju pravila telefonskog razgovora ostajemo na razini usmene komunikacije.

Treba koristiti one oblike pismenih vježbi koji su primjereni učenicima drugog razreda; prepisivanje riječi, rečenica, kraćeg teksta, odgovore na pitanja, dopunjavanje rečenica, sastavljanje rečenica prema slici, pisati čestitku, razglednicu pismo. Radi uvježbavanja tehnike pisanja, praćenja i provjeravanja nivoa postignuća u gramatici i pravopisu koristiti diktate (diktat s komentarom, izborni

diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, objašnjeni diktat, izborni, stvaralačke diktate). Metodički dobro osmišljenom primjenom diktata u drugom je razredu moguće razvijati pažnju, sposobnost pamćenja, samostalnost i istrajnost u radu.

Ukupan broj nastavnih sati ovog nastavnog predmeta podijelili smo po pojedinim područjima u skladu s postavljenim ciljevima i obimom programskih zahtjeva. Ta je podjela samojedan od parametara u procjeni vremena potrebnog za usvajanje sadržaja određenog područja. Sadržaji svih područja čine cjelinu spoznaje o jeziku, književnim djelima, zakonitostima u jeziku. Moguće ih je izučavati u međusobnoj povezanosti, kao i u značajnoj povezanosti sa sadržajima drugih nastavnih predmeta.

Ovaj je program globalni okvir na razini Federacije Bosne i Hercegovine. Škola ima obavezu da, u skladu s karakteristikama lokalne zajednice, preuzme ulogu kreatora ukupnog nastavnog procesa, ali i da obezbijedi kontinuitet pamćenja datuma i događaja i imena pojedinaca koji se dio tog kontinuiteta. Kriterij blizine i z a v i č a j n o s t i je u kompetenciji škole i lokalne zajednice. Evo primjera moguće raspodjele nastavnih sati .

<i>Početno čitanje i pisanje</i>		65 nastavnih sati	
Usavršavanje tehnike čitanja			5
Rad na poboljšanju razumijevanja pročitano			15
Usvajanje pisanih slova latiničnog pisma			30
Usavršavanje tehnike pisanja			15
<i>Jezik</i>		26 nastavnih sati	
Rječnik			5
Gramatika			5
Pravogovor			10
Pravopis			6
<i>Čitanje i interpretacija književnog teksta</i>		21 nastavni sat	
Priprema za lektiru	Čitanačka štiva		15
		6	
	<i>Kultura izražavanja</i>	16 nastavnih sati	
	Situacioni i telefonski razgovor		
			4
Pričanje			4
	Prepričavanje		
			6
Opisivanje			2
<i>Medijska kultura</i>			
Animirani film (crtani, lutkarski)			5
Televizijski programi za djecu		12 nastavnih sati	5
Biblioteka	2		

Napomena: Broj nastavnih sati za realizaciju sadržaja pojedinih područja treba shvatiti kao prijedlog ,a nikako kao obavezu. To je preporuka autora okvirnog nastavnog plana i programa u smislu uspostavljanja balansa između definiranih ishoda učenja u prvom i zahtjeva u drugom razredu.

MATEMATIKA

2. RAZRED

MATEMATIKA – II RAZRED

(3 sata sedmično, 102 sata godišnje)

OBRAZLOŽENJA:

- U okviru tematske cjeline *Skup brojeva do 100*, realizira se nastavna jedinica *Sabiranje i oduzimanje do 100 bez prijelaza oblika: $20+4$; $24+3$; $47-7$; $47-5$* .
- U okviru podteme *Mjerenja i mjere*, ne realiziraju se nastavni sadržaji *Jedinice za novac – konvertibilni fening i Jedinice za vrijeme – minuta*.

CILJEVI I OČEKIVANI REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

Područja učenja	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
Znanje	Sticanje znanja: čitanje i pisanje brojeve do 20 i njihovo upoređivanje upotreba simbola predstavljanje prirodnih brojeva na brojevnoj pravoj i razumijevanje da postoje brojevi veći od 20 povezivanje broja i skupa formiranje brojnog niza do 100 računanje sa deseticama usvajanje osnovnih mjera i mjerni jedinica o značaju praktične primjene mjerenja i procjene količinskih odnosa	Učenici bi trebali znati: koristiti matematički jezik i simbole pri sabiranju i oduzimanju u skupu do 20 rješavati matematičke zadatke sabirati i oduzimati u skupu brojeva do 20 sabirati i oduzimati desetice u skupu brojeva do 100 uočiti vezu između sabiranja i oduzimanja i vršiti provjeru jedne operacije pomoću druge prepoznati i imenovati jedinice za mjerenje
Sposobnosti i vještine	Razvijanje kritičkog mišljenja izvodjenja i mjerenja, procjenjivanja i uspoređivanja sposobnosti logičkog razmišljanja i zaključivanja prenošenja informacije putem individualnog i timskog rada	da uz pomoć nastavnika procjenjuju, upoređuju i u jednostavnim situacijama donose zaključke koristiti kreativnost i maštu za rješavanje njima primjerenih problema koristiti jednostavni matematički jezik za saopštavanje ideja
Vrijednosti i stavovi	Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova prema sebi samom prema drugima prema okolini prema učenju	pokazivati više samopouzdanja i odgovornosti poštovati različite stavove prepoznati ulogu i značaj matematike u svakodnevnom životu

NASTAVNE TEME

1. BROJEVI

1.1. Sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 20

- Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvoj desetici.(Ponavljjanje i produbljanje znanja.);
- Izračunavanje zbirova od tri sabiraka;
- Upotreba zagrada u sabiranju i u oduzimanju;
- Sabiranje brojeva i oduzimanje brojeva u drugoj desetici (oblici kao: $10+4$, $14-4$; $13+4$, $17-4$, $10+10$);
- Sabiranja i oduzimanja oblika: $6+4 = 10$, $10 - 4$.(Ponavljjanje i produbljanje);
- Sabiranja kada su sabirci iz prve desetice, a zbir iz druge desetice i odgovarajuće oduzimanja);
- Veza između sabiranja i oduzimanja;
- I slovo nekada uzimamo da je broj. Nepoznati broj;

- Svojstva zbira: Nula kao sabirak. Pravilo zamjene mjesta sabiraka;
- Svojstva razlike: nula kao umanjitelj, umanjitelj jednak umanjeniku;
- Rimski brojevi od I do XX.

1.2.Skup brojeva do 100

- Formiranje pojmova višekratnika broja 10;
- Brojeva linija (crta) : $0,10,20, 30, \dots, 100$;
- Upoređivanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini;
- Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini;
- Formiranje pojmova ostalih brojeva prve stotine;
- Niz brojeva: $0,1,2, 3, \dots 99, 100$. Brojanje (u oba smjera). Prethodnici I sljedbenici brojeva iz prve stotice;
- Brojeva linija (crta): $0-100$;
- Upoređivanje brojeva iz prve stotice . Znaci: $=, \neq, >, <$.
- Sabiranje i oduzimanje do 100 bez prijelaza ($20+4, 23+4; 47-7; 47-5$)

2. GEOMETRIJA

2.1.Predmeti oblika lopte, kocke, kvadra, valjka, piramide i kupe

- Predmeti oblika valjka, lopte i kupe;
- Predmet oblika kocke, kvadra piramide (strane, bridovi, vrhovi);
- Površ-granice predmeta. Ravne i zakrivljene površi.

2.2. Površ (površine) i linije (crte)

- Linija (crta) kao granica površi (površine);
- Ravne i zakrivljene linije(crte). Tačke kao granice linije (crte);

- Izlomljena linija (crta);
- Duž kao dio izlomljene linije (crte). Upoređivanje duži;
- Pravougaonik, kvadrat i trougao kao zatvorene (proste) izlomljene linije;
- Granica kruga kao zatvorena zakrivljena linija (crta).

3. MJERENJE I MJERE

- Mjerenje dužine. Jedinice za dužinu (metar, decimetar);
- Mjerenje mase. Jedinice za masu (kilogram, dekagram);
- Jedinice za tečnost (litar, decilitar);
- Jedinice za vrijeme (sedmica, dan, sat);
- Jedinice za novac (konvertibilna marka).

DIDAKTIČKO METODIČKE NAPOMENE

Za uspješno savladavanje programskih sadržaja u nastavi matematike drugog razreda devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja neophodno je napraviti uspješan spoj tradicionalnih i savremenih oblika i metoda rada. Pri tome je značajno da se vodi računa o spoznajnim mogućnostima učenika, o sposobnosti shvatanja i razumijevanja matematičkih zakonitosti, te o interesima i optimalnim igrovnim metodama kojima će se apstraktni pojmovi i činjenice približiti učeničkim spoznajnim mogućnostima.

- Ravnopravno zastupiti tri pristupa: skupovni, brojevni i perceptivno-predodžbeni (korištenje brojevnih slika) kod predstavljanja brojeva;
- Približiti racionalizirani postupak tumačenja i objašnjavanja broja ($10+7 = 17$ nije produkt sabiranja već poimanje broja 17);
- Primjena korelativnih odnosa među predmetima;
- Kroz poučavanje i učenje brojeva a naročito sabiranje i oduzimanje insistirati na razumijevanju a tek kasnije na zapamćivanju.;
- Primjena didaktičkog materijala s ciljem boljeg razumijevanja određenih matematičkih radnji;
- Unutarpredmetna korelacija (povezivanje sadržaja unutar predmeta);
- Podsticanje kreativnosti istraživačkog rada i insistiranje na ravnopravnom učešću dječaka i djevojčica u fizičkom i slikovnom materijalu;
- Podsticanje samostalnog (individualnog i timskog rada);
- Prikupljanje didaktičkog materijala iz okoline i njegova primjena u adekvatnim situacijama;
- Prikupljanje i ukazivanje na oblike i slike predmeta u bližoj okolini bez obaveze crtanja pomenutih predmeta;
- Taktivnim (dodirnim) efektima razumijevanje pojma površi i njihovo perceptivno (vizualno) prepoznavanje predmeta i slika, da na taj način razlikuju ravne i zakrivljene površi i linije;
- Produbljivanje i proširivanje pojma brojeva do 20, te brojeva od 21 do 100.

Pomenute programske zahtjeve realizirati kroz sva tri postupka: skupovni, brojevni i perceptivno-predodžbeni.

- Korištenjem brojevne linije omogućiti očiglednost nizanja i niza brojeva prve stotine;
- Sabiranje i oduzimanje u skupu višekratnika broja 10 tumačiti analogno sabiranju u prvoj desetici.

;Mjerenju i mjeri pristupiti isključivo praktičnim aktivnostima učenika (vaganjem, pretakanjem, korištenjem sata i novca).

- Geometrijska tijela u prostoru nisu cilj već sredstvo da učenici pouzdanije modeliraju skupove, kao i osnov za formiranje pojmova brojeva.

SADRŽAJI	ZNANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
<p>BROJEVI</p> <p>1.1. Sabiranje i oduzimanje u skupu brojeva do 20</p> <p>-Sabiranje i oduzimanje brojeva u prvoj desetici. (Ponavljanje i produblјivanje znanja.) - Izračunavanje zbirova od tri sabiraka. - Upotreba zagrada u sabiranju i u oduzimanju. -Sabiranje brojeva i oduzimanje brojeva u drugoj desetici (oblici kao: 10+4, 14-4; 13+4, 17-4, 10+10) - Sabiranja i oduzimanja oblika: 6+4 = 10, 10 -4 (Ponavljanje i produblјivanje) - Sabiranja kada su sabirci iz prve destice, a zbir iz druge desetice i odgovarajuće oduzimanja) -Veza između sabiranja i oduzimanja -I slovo nekada uzimamo da je broj. Nepoznati broj. - Svojstva zbira: Nula kao sabirak. Pravilo zamjene mjesta sabiraka. - Svostva razlike: nula kao</p>	<p>Prepoznati i koristiti simbole <, >, = Znati odrediti neposrednog sljedbenika i prethodnika datog broja Predstavljati prirodne brojeve na brojevnoj pravoj Prepoznati desetice kao skup od 10 jedinica Prepoznati stotinu kao skup od 10 desetica</p> <p>Znati usmeno i pismeno sabirati i oduzimati do 20 Znati da su sabiranje i oduzimanje suprotne računске operacije</p> <p>- Vršiti provjeru sabiranja pomoću oduzimanja i obratno</p> <p>- Koristi svojstva operacije sabiranja (komutativnost i asocijativnost) - Uočava kako se mijenja zbir i razlika u zavisnosti</p>	<p>Korištenje matematičkog jezika i simbola</p> <p>Samostalno i timsko formiranje stavova i zaključaka</p> <p>Razvijanje sposobnosti za komunikaciju, razmjenu informacija i iskustava</p>	<p>Razvoj interesa i smisla za kolektivne igre i zajedništvo kao faktor koji utiče na formiranje pozitivnih crta ličnosti</p> <p>Razvoj smisla za rad u paru, manjoj ili većoj grupi</p> <p>Razvoj interesa i smisla za istraživanje, otkrivanje i rješavanje problema kroz igru</p> <p>Razvoj svijesti o potrebi računanja, mjerenja, procjenjivanja i predviđanja i značaju tih aktivnosti u svakodnevnom životu</p>	<p>Učestvuje u svim etapama rada na času</p> <p>Aktivno učestvuje u matematičkim igrama primjenjujući ranije stečena znanja</p> <p>Režira matematičke igre koristeći sabiranje i oduzimanje kroz društvene igre (Čovječe ne ljuti se, tombola, bacanje kockice, igra parnih i neparnih brojeva, igre s kartama, zapisivanje rimskih brojeva pomoću šibica, pronalaženje rednih i</p>	<p>Planira nastavne sadržaje</p> <p>Prikuplja didaktički materijal za rad, samostalno i sa učenicima</p> <p>Podstiče kako samostalan rad učenika, tako i rad u paru, manjim i većim grupama</p>

<p>umanjitelj, umanjitelj jednak umanjeniku.</p> <p>- Rimske cifre od I do XX</p> <p>1.2.Skup brojeva do 100</p> <p>-Formiranje pojmova višekratnika broja 10. -Brojeva linija (crta) : 0,10,20, 30,, 100. -Upoređivanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini. -Sabiranje i oduzimanje višekratnika broja 10 u prvoj stotini. -Formiranje pojmova ostalih brojeva prve stotine. -Niz brojeva: 0,1,2, 3, ... 99, 100. Brojanje (u oba smjera). Prethodnici I sljedbenici brojeva iz prve stotice. -Brojeva linija (crta): 0-100. -Upoređivanje brojeva iz prve stotice . Znaci: =, ≠, >, < - Sabiranje i oduzimanje</p>	<p>od promjene komponenti -Izračunava vrijednost izraza sa i bez zagrada</p> <p>Zna simbole I, V i X kao simbole pomoću kojih pišemo sve rimske brojeve do 20 Sastavlja jednostavne brojne izraze koji odgovaraju tekstualnom zadatku Određuje nepoznatu komponentu u jednostavnim tekstualnim zadacima Rješava jednostavne problemske zadatke koji se svode na rješavanje brojnog izraza</p> <p>Čita i piše brojeve do 100 Reda prirodne brojeve do 100</p> <p>Znati usmeno i pismeno sabirati i oduzimati do 100 bez prijelaza oblika: 20+4; 24+3; 47-7; 47-5</p>	<p>Kritičko vrednovanje vlastitih postignuća i upoređivanje sa rezultatima drugih (par, grupa, razred)</p> <p>- Razvija sposobnost da grešku shvata kao stimulans za nove pokušaje</p> <p>- Razvija sposobnost korištenja jednostavnijeg matematičkog pribora</p> <p>- Procjenjuje dužinu, masu, vrijednost i vrijeme</p>	<p>Razvijanje pozitivnog stava u ponašanju i sklonosti za otkrivanje i istraživanje</p> <p>Vrednovanje svojih i tuđih stavova</p> <p>Razvoj ekološke svijesti i pozitivnog odnosa prema spolovima</p>	<p>rimskih brojeva u novinama, časopisima i svakodnevnom životu...)</p> <p>Putem matematičkih igara primjenjuje stečeno znanje (igre koncem, vunom, pronalaženje najkraćeg puta...)</p> <p>U bližem i širem okruženju pronalazi linije, tačke, površi i oblike</p> <p>Pomoću različitih materijala izrađuje oblike i površine</p> <p>- Koristi svakodnevne situacije za primjenu stečenih matematičkih znanja (odlazak u trgovinu, na pijacu itd)</p> <p>Pravi jednostavne grafikone</p>	<p>Tematski povezuje matematičke sadržaje sa sadržajima drugih predmeta</p> <p>Priprema zadatke i zaduženja za svakog učenika u grupi</p> <p>Kontinuirano prati i opisno vrednuje napore učenika i njihov rad</p> <p>Podstiče istraživački i kreativan rad svih učenika</p> <p>Vodi računa o ravnopravnoj zastupljenosti spolova u</p>
--	---	---	---	--	--

<p>do 100 bez prijelaza oblika: 20+4; 24+3; 47-7; 47-5</p> <p>GEOMETRIJA</p> <p>2.1.Predmeti oblika lopte, kocke, kvadra, valjka, piramide i kupe</p> <p>-Predmeti oblika valjka, lopte i kupe -Predmet oblika kocke, kvadra piramide (strane, bridovi, vrhovi) -Površni-granice predmeta. Ravne i zakrivljene površni.</p> <p>2.2. Površni (površine) i linije (crte)</p> <p>-Linija (crta) kao granica površni (površine). -Ravne i zakrivljene linije(crte). Tačke kao granice linije (crte). -Izlomljena linija (crta) -Duž kao dio izlomljene linije (crte). Upoređivanje duži. -Pravougaonik, kvadrat i trougao kao zatvorene (proste) izlomljene linije. -Granica kruga kao zatvorena zakrivljena</p>	<p>Imenuje i razlikuje predmete po veličini, boji i obliku Prepoznaje predmete iz životnog okruženja koji imaju sličnosti i različitosti sa geometrijskim oblicima Razlikuje vrste linija Uočava i imenuje ravne i zakrivljene površni (gleda, dodiruje) Pima duž kao najkraće rastojanje između dvije tačke Označava duž Posmatranjem tijela prepoznaje i imenuje mnogouglove (trougao, kvadrat, pravougaonik) i precrtava ih</p> <p>- Upoređuje i procjenjuje veličinu površni</p>				<p>igrama i zaduženjima, njeguje pozitivan odnos prema okolini i prirodi</p>
--	--	--	--	--	--

<p>linija (crta).</p> <p>3. Mjerenja i mjere</p> <p>-Mjerenje dužine. Jedinice za dužinu (1 m)</p> <p>- Mjerenje mase. Jedinice za masu (1 kg)</p> <p>-Jedinice za tečnost (1 l)</p> <p>-Jedinice za vrijeme (sedmica, dan, h)</p> <p>-Jedinice za novac (KM)</p>	<p>- Prepoznaje i imenuje dotad naučene jedinice za dužinu, vrijeme, masu, tečnost i novac</p> <p>-Može imenovati sprave kojima se vrše mjerenja</p> <p>-Zna pretvarati veće jedinice u manje (1 l razliti u posudice od 10 dl, 1 m da razdijeli na po 10 dm)</p> <p>- Zna rješavati jednostavnije tekstualne zadatke u kojima se koriste mjerne jedinice i operacije sa njima</p>				
---	--	--	--	--	--

MOJA OKOLINA

2. RAZRED

MOJA OKOLINA - II RAZRED

(3 sata sedmično, 105 sati godišnje)

**Obrazloženje o svim promjenama u NPP se nalaze ispod tabele pod naslovom Predloženi model*

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
		Učenici bi trebali znati i razumjeti :
ZNANJE	<p><u>Sticanje znanja:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ o užoj i široj okolini i dešavanjima u njima ⇒ živom svijetu, svojstvima živih bića i međusobnim odnosima, i posebno o čovjeku, njegovom zdravlju i odnosu prema prirodi ⇒ tvarima i njihovim svojstvima i korištenju ⇒ kretanju tijela 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ da je škola organizovana zajednica učenika i nastavnika ⇒ siguran put od kuće do škole ⇒ povezanost i međusobnu zavisnost ljudi, život i rad u porodici i mjestu i njihovim karakteristikama, moja domovina i njeni državni simboli ⇒ razlike između žive i nežive prirode, bitna svojstva živih bića, sličnosti i razlike među njima ⇒ koristi i opasnosti od biljnog i životinjskog svijeta iz bližeg okruženja ⇒ opisati promjene na biljkama i životinjama u zavisnosti od godišnjeg doba ⇒ o potrebi i načinu čuvanja zdravlja i prirodne sredine ⇒ uočiti sličnosti i razlike među tvarima ⇒ uporediti i opisati osnovna svojstva čvrstih, tečnih i gasovitih tijela ⇒ sortirati tijela na osnovu svojstava i njihove namjene ⇒ navesti i opisati kretanja različitih tijela ⇒ navesti uzrok ubrzanja, usporenja i promjene smjera kretanja, kao i oblika tijela i opisati te pojave ⇒ povezanost između kretanja Zemlje, Sunca i dnevnog vremena

SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	<p><u>Razvijanje :</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ kritičkog mišljenja ⇒ sposobnosti planiranja ⇒ provođenja istraživanja ⇒ izvođenja mjerenja ⇒ dobivanja i prezentovanja podataka ⇒ razmatranja dokaza i procjenjivanja ⇒ prenošenja informacija putem individualnog i timskog rada <p><u>kroz:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ traženje ideja i provođenjem jednostavnih posmatranja i ogleda, te poređenjem svojih predviđanja sa stvarnim rezultatima ⇒ sistematiziranje znanja ⇒ prezentiranje postignutih rezultata 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ postavljati pitanja (Kako?; Zašto?; Šta bi se desilo ako ...) i davati odgovore ⇒ koristiti se neposrednim iskustvima ⇒ koristiti određene kriterije za prikupljanje i zapisivanje podataka ⇒ uz pomoć nastavnika razvijati plan istraživanja ⇒ pratiti redoslijed uputstava pri istraživanju i mjerenju ⇒ uz pomoć nastavnika procjenjivati relevantnost podataka i informacija ⇒ praviti jednostavna poređenja, raspravljati o tome šta se dešava i u kojim uslovima, te uz pomoć nastavnika izvoditi poopćavanja i donositi odgovarajuće zaključke ⇒ koristiti sopstvenu kreativnost i maštu za rješavanje jednostavnih praktičnih problema ⇒ koristiti jednostavan naučni jezik za saopštavanje ideja, i za imenovanje i opis živih bića, tvari, pojava i procesa u prirodi i društvu
VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	<p><u>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ <i>prema sebi samima, prema drugima, svojoj porodici, okolini i učenju</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ pokazuju više samopouzdanja i odgovornosti, aktivniji su u nastavi ⇒ nastoje poštivati različite stavove ⇒ prepoznaju ulogu nauke za razumijevanje sredine u kojoj žive i za poboljšanje kvaliteta života

1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM

1. 1. ŠKOLA

1. 2. PUT OD KUĆE DO ŠKOLE

1. 3. MOJA PORODICA/OBITELJ

1. 4. MOJE MJESTO I OKOLINA

1. 5. PRAZNICI

1. 6. PROŠLOST, SADAŠNJOST, BUDUĆNOST

2. PRIRODA

2. 1. ŽIVA BIĆA

2. 1. 1. ČOVJEK I PRIRODA

2. 1. 2. BILJKE I ŽIVOTINJE

2. 2. TVARI I NJIHOVA SVOJSTVA

2. 3. KRETANJE TIJELA

DIDAKTIČKO- METODIČKE NAPOMENE

Dominantno mjesto u programu imaju ciljevi i očekivani rezultati učenja u područjima znanja, razvoja sposobnosti, sticanja vještina, vrijednosti, stavova i ponašanja. Područje znanja čine sadržaji i procesi, s kojima je tijesno povezan razvoj sposobnosti, od bitnog značaja za uvođenje učenika u istraživački rad i razvoj naučnog mišljenja. Što se tiče sadržaja, pažnju treba usmjeriti na znanje činjenica i koncepata koji nude učenicima, razumljiva i izazovna objašnjenja o društvenim i prirodnim pojavama i procesima.

U ovom razredu šire se znanja o školi i porodici / obitelji, mjestu življenja i njegovoj okolini, životu i radu ljudi. Novi sadržaji se odnose na znanje o Bosni i Hercegovini, kao domovini i državi, te na znanje i razumijevanje prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, kao toka vremena i dešavanja koje karakterišu međusobna povezanost i odnosi.

Također se šire znanja i u dijelu koji se bavi izučavanjem prirode, kroz sadržaje o čovjeku i njegovom odnosu prema prirodi, te izučavanjem životinjskog i biljnog svijeta u bližem okruženju. Novi sadržaj čine teme «Tvari i njihova svojstva» i «Kretanje tijela» u okviru koje se stiče osnovno znanje o kretanju kao fundamentalnom pojmu prirode.

Ovakav izbor nastavnog gradiva i njegovo strukturiranje osiguravaju povezanost društvenih i prirodnih pojava i procesa, i u kontekstu toga, proučavanje prirode u njenom jedinstvu sa različitim aspektima. U skladu s tim, potrebno je voditi računa i o međupredmetnoj korelaciji i planirati izradu zajedničkog školskog projekta.

Date teme treba razraditi kroz kontekst pojava i procesa koji su učenicima interesantni, uzimajući u obzir razvoj nauke, njenu primjenu i korištenje, te uticaj na društvo i okolinu i korištenje metodologije aktivnog učenja. U smislu toga predloženi model može da posluži kao pomoć nastavniku.

PREDLOŽENI MODEL

TEME	ZNANJE	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOST UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (ORGANIZACIJA I METODE NASTAVE I UČENJA, OCJENJIVANJE)
<p>1. SREDINA U KOJOJ ŽIVIM</p> <p><u>1.1. ŠKOLA</u></p> <p>Drugi smo razred</p> <p>Školska pravila Organizacija škole Uprava škole Život u školi</p> <p>Higijena u školi</p>	<p>Posjedovanje znanja o školi, i uposlenicima u školi, drugovima u razredu i šire</p> <p>Značaj znanja za život. Znanja se usvajaju učeći i radeći. Učiti se mora redovno.</p> <p>Svaka škola ima svoja pravila ponašanja (kućni red) kojeg se svi u školi moraju pridržavati. Školom rukovodi direktor škole.</p> <p>U čistom radnom prostoru je prijatnije raditi i boraviti</p>	<p>Prepoznavanje učenika i uposlenika u školi i njihovo imenovanje</p> <p>Spremanje školske torbe i udžbenika po rasporedu sati.</p> <p>Ponašanje prema kućnom redu škole</p> <p>Pronalaženje i upotreba dodatnih izvora znanja</p> <p>Samostalno učenje</p> <p>Održavanje higijene radnog prostora (učionice, hodnika) i okoline škole</p> <p>Međusobno komuniciranje, pomaganje i saradnja</p>	<p>Pozitivan stav o školi</p> <p>Svakodnevno ispunjavatnje školskih obaveza,</p> <p>Ponašanje u skladu sa kućnim redom i odjeljenjskim pravilima,</p> <p>Razvijanje svijesti o pripadnosti školskoj zajednici,</p> <p>Svakom pravu prethode obaveze.</p> <p>Higijena nije obaveza samo pojedinaca, već briga svih članova škole</p>	<p>Ispunjavanje domaćih zadataka</p> <p>Saradnja, posmatranje, prikupljanje informacija dogovaranje, diskutiranje, razmjena iskustava, predviđanje</p> <p>Provođenje discipline i higijene u školi</p> <p>Prikupljanje podataka o školi, crtanje, izrada maketa i dr.</p>	<p>Planiranje, osmišljavanje igara i interakcijskog učenja</p> <p>Komuniciranje sa učenicima/cama, diskutiranje, Upućivanje učenika na različite izvore znanja</p> <p>Uključivanje roditelja i drugih uposlenika u školi u realizaciju programskih sadržaja</p> <p>Motiviranje učenika za rad</p>
<p><u>1.2. PUT OD KUĆE DO ŠKOLE</u></p> <p>Pravila ponašanja u saobraćaju</p> <p>Siguran put od kuće do škole</p> <p>Osnovni saobraćajni znaci u okolini škole</p> <p>Razna prevozna sredstva i njihovo korištenje</p>	<p>Prepoznavanje elemenata saobraćajnica.</p> <p>Korištenje bezbjednog puta od kuće do škole, raspoznavanje saobraćajnih znakova</p> <p>Smanjena vidljivost može biti opasna.</p> <p>Vrste saobraćaja i vozila, prepoznavanje i imenovanje, pravila ponašanja u raznim prevoznim sredstvima</p>	<p>Samostalan i bezbjedan dolazak u školu, koristeći najsigurniji i najkraći put</p> <p>Korištenje pješačkog prelaza (zebre), korištenje trotoara</p> <p>Korištenje sredstava javnog prijevoza</p>	<p>Poštivanje saobraćajnih znakova i propisa</p> <p>Razvijanje svijesti o kulturi ponašanja u saobraćaju</p> <p>Ustupanje mjesta u vozilima javnog prijevoza starijima i bolesnima</p>	<p>Učestvovanje u saobraćaju, pitanja, bilježenje, crtanje, predviđanje</p> <p>Simuliranje saobraćajnih igara u učionici</p> <p>Modeliranje</p> <p>Rješavanje jednostavnijih saobraćajnih situacija</p>	<p>Posmatranje i procjenjivanje sigurnosti učenika u saobraćaju</p> <p>Osmišljavanje igara u učionici vezanih za saobraćaj, izvođenje simulacija na kompjutoru</p> <p>Organizacija praktičnih vježbi na ulici i raskrsnici</p> <p>Saradnja sa roditeljima i saobraćajnom policijom</p>
<p><u>RAD I ZANIMANJA LJUDI</u></p> <p>Život i rad ljudi u mjestu naselju</p>	<p>Ljudi imaju različita zanimanja, zanimanja ljudi u zavičaju</p> <p>Učitelj/ica je zanimanje</p>	<p>Razlikovanje zanimanja koja su isključivo vezana za grad od zanimanja koja su isključivo vezana za selo</p>	<p>Kada i na koji broj pozivati vatrogasnu brigadu, policiju</p> <p>Ponašanje na izletištima , očuvanje životnog okoliša</p>	<p>Posjeta zanatskoj radionici, fabrici, kulturnim i javnim ustanovama</p> <p>Razgovor sa poslenicima o njihovom zanimanju.</p> <p>Čišćenje okoliša, razvrstavanje otpada</p>	<p>Saradnja sa lokalnom zajednicom , korištenje njenih resursa za potrebe nastave</p> <p>Procjenjivanje napretka učenika, podsticanje radoznalosti, mašte i razvoj kreativnosti</p>

<p><i>Npr. U gradu</i></p> <p>Kulturne i javne ustanove Preduzeća i drugi privredni objekti Pošta, policijska stanica, vatrogasna brigada Izletišta</p>	<p>U gradu se nalaze različite kulturne i javne ustanove. Pozorište i bioskop su kulturne ustanove Bolnice, pošte i škole su javne ustanove Funkcije vatrogasne brigade i policijske stanice, njihovi brojevi Boravak u prirodi je koristan za zdravlje Priroda se mora čuvati</p>	<p>Razlikovanje kulturnih od javnih ustanova Razlikovanje vozila policije i vatrogasne brigade od drugih vozila Prepoznavanje pošte po znaku za poštu</p>	<p>Pozitivan stav o kulturi, kulturnim i javnim ustanovama Ponašanje u kulturnim i javnim ustanovama Pozitivan stav o čistom okolišu</p>	<p>Posjeta kulturnim i javnim ustanovama, privrednim objektima, izletištima Vođenje intervjua sa uposlenicima Izrada plakata sa važnijim telefonskim brojevima</p>	<p>Pripremanje, organizacija posjeta kulturnim i javnim ustanovama, izleta Izrada didaktičkim materijala Posmatranje i praćenje napretka učenika</p>
<p>1.3. MOJA PORODICA /OBITELJ</p> <p>Uža porodica Šira porodica Podjela poslova u porodici Uzajamni odnosi u porodici Kućanski aparati i namještaj</p>	<p>U porodici svi na određeni način rade, međusobno se pomažu i doprinose njenoj sreći i uspjehu Djeca pomažu roditeljima, roditelji se pomažu uzajamno, roditelji pomažu djeci Razlikovanje namještaja od kućanskih aparata. Neispravni kućanski aparati su opasni po život</p>	<p>Razumijevanje porodice kao krvno srodne grupe Upoređivanje različitih porodica, uočavanje sličnosti i razlika Identifikacija i njegovanje odnosa u porodici. Sposobnost uočavanja opasnosti od neispravnih kućanskih aparata</p>	<p>Pozitivan stav i mišljenje o porodici i samom sebi Porodica je uređena zajednica u kojoj se svako ponaša prema pravilima Poštivanje članova porodice, kućnog reda, podjela poslova u kući</p>	<p>Opisivanje i demonstriranje aktivnosti u porodici, učešće u prigodnim imitacionim igrama Prikupljanje podataka o svojoj porodici, tumačenje fotografija, izrada porodičnog stabla</p>	<p>Osmišljavanje situacija za interaktivno učenje Posjeta porodici Demonstriranje rukovanja kućanskim aparatima Predlaganje i rukovođenje higijenskih navika</p>
<p>1.4. MOJE MJESTO I OKOLINA</p> <p>Važniji podaci o mjestu <i>Izgled mjesta i okoline</i> Promjena: <i>(Mjesto u kojem živim i okolin; Izgled mjesta i okoline; Značajni objekti u mom mjestu i okolini; Život i rad ljudi u mjestu i okolini;</i> Moja domovina Moja zemlja se zove Bosna i Hercegovina Državni simboli Bosne i Hercegovine; zastava, grb, himna</p>	<p>Moje mjesto se zove... Ono je smješteno u... (na...) Uzajamno pomaganje ljudi Povezanost ljudi u mjestu i okolini, državi, ali i ljudi iz različitih država. Moja domovina je Bosna i Hercegovina, Njeni simboli Bosne i Hercegovine, zastava, grb i himna</p>	<p>Imenovanje mjesta i njegov opis Prepoznavanje reljefa – <i>izgleda</i> mjesta i okoline Uočavanje povezanosti ljudi u mjestu, okolini i državi Pisanje naziva države, prepoznavanje državnih simbola Bosne i Hercegovine Prepoznavanje himne BiH</p>	<p>Poštivanje pojedinaca i uvažavanje njihovih potreba Biti koristan član zajednice Pozitivan stav i ljubav prema domovini, poštivanje državnih simbola, uvažanje tradicije i vrijednosti</p>	<p>Prikupljanje i zapisivanje podataka o mjestu / okolini i domovini, njihova sistematizacija Izrada mapa, plakata, modela i njihovo prezentovanje - Izrada plakata</p>	<p>Planiranje, pripremanje i podsticanje učenika na kreativan i istraživački rad Predlaganje i rukovođenje školskim projektom</p>
<p>1.5. PRAZNICI</p> <p>Šta slavimo Kako slavimo Zašto slavimo</p>	<p>Praznici mogu biti međunarodni, državni, vjerski, lokalni i školski Rođendan je dan kada smo rođeni Neki praznici su povezani sa borbom za određena prava</p>	<p>Identifikacija praznika Opisivanje načina proslave pojedinih praznika</p>	<p>Poštovanje državnih i vjerskih praznika, učešće u njihovoj proslavi Poštivanje praznika drugih naroda, čestitanje</p>	<p>Učešće u aktivnostima na obilježavanju praznika Upućivanje čestitki Organiziranje proslave rođendana</p>	<p>Izrada kalendara praznika Organizovanje njihovog obilježavanja u saradnji sa roditeljima i sredinom u kojoj se nalazi škola</p>
<p>1.6. PROŠLOST, SADAŠNJOST, BUDUĆNOST</p> <p>Važni događaji iz mog života Vremenski termini Prepoznavanje i opisivanje života ljudi u prošlosti i sadašnjosti</p>	<p>Važan događaj u životu djeteta je rođendan i polazak u školu. To je prošlost. Sada sam 2. razred. To je sadašnjost. Iduće godine ću biti 3. razred. To je budućnost Bilo je nekad :Život ljudi u prošlosti bio je drugačiji, gdje su boravili, kako su se hranili, šta su radili, kako su se djeca u</p>	<p>Prisjećanje na značajne događaje iz života, na proteklu školsku godinu Razlikovanje termina; prošlost, sadašnjost, budućnost Prepoznavanje današnjih dobara kao najvećeg napretka čovjeka Pravljenje plana rada kao kategorije budućnosti</p>	<p>I mi smo dio prošlosti, ali i sadašnjosti Odnos prema prošlosti mora biti pozitivan Težnja ka boljitku Čuvanje kulturno historijskih spomenika Pozitivan odnos prema mjestu i okolini</p>	<p>Prisjećanje, izlaganje, ilustracija, prikupljanje, sistematiziranje, pravljenje zbirki Pravljenje trake vremena, historijskog kalendara (kalendara prošlost, ili kalendara života) Intervjuisanje, izlaganje, razgovor, zaključivanje</p>	<p>Planiranje, pripremanje, podsticanje, vođenje Izrada kalendara, traka, edukativnih i didaktičkih materijala Bilježenje, pomaganje, sistematiziranje Saradnja sa lokalnom zajednicom, porodicom Procjenjivanje postignuća</p>

	<p>prošlosti igrala, čime su se ljudi prevozili</p> <p>Sada je: Drugi sam razred. Stariji sam jednu godinu</p> <p>Moje mjesto danas</p>				
<p>2. PRIRODA</p>	<p>Glavni dijelovi tijela, razlike i sličnosti između dječaka i djevojčica, neke specifične karakteristike djevojčica</p> <p>Zdravom ishranom i svakodnevnim tjelesnim vježbanjem živimo zdrav život</p> <p>Redovni odlasci ljekaru nam pomažu u otkrivanju i liječenju bolesti</p> <p>Redovnim vakcinisanjem štitimo naš organizam od zaraznih bolesti</p> <p>Imenovanje raznovrsne hrane i razlikovanje zdrave od nezdrave hrane</p> <p>Čistoća je pola zdravlja, imenovanje sredstava za ličnu i drugu higijenu, pravilno korištenje</p> <p>Kako se oblačimo</p> <p>Vrste čula</p> <p>Živjeti u prirodi, promjene u prirodi, za zdrav život važna je zdrava i čista sredina</p>	<p>Razlikovanje i imenovanje pojedinih dijelova tijela</p> <p>Odabiranje i upotreba zdrave hrane, pravilna upotreba hrane (pravilna ishrana; hranu treba dobro sažvakati, ne jesti previše, redovna ishrana)</p> <p>Održavanje lične higijene, korištenje sredstava za ličnu higijenu</p> <p>Odijevanje u skladu sa vremenskim prilikama i godišnjim dobima</p> <p>Korištenje čula u procesu saznanja i svakodnevnom životu</p>	<p>Uvažavanje suprotnog spola, međusobno pomaganje i pomaganje starijima i slabijima</p> <p>Redovno održavanje lične higijene, higijene prostora u kojem boravimo i radimo i higijene okoline,</p> <p>Razvoj ekološke svijesti, pravilnog odnosa prema okruženju.</p> <p>Pravilna ishrana je garant dobrog zdravlja</p> <p>Čuvanje čula</p> <p>Pozitivan odnos prema prirodi, ljubav prema životinjama</p>	<p>Redovno održavanje lične higijene, radnog i životnog prostora</p> <p>Izrada jelovnika i postavljanje i raspoređivanje stola</p> <p>Praktična upotreba sredstava za ličnu higijenu, redovni odlasci ljekaru, vakcinisanje</p> <p>Izbor zdrave hrane, sastavljanje odgovarajuće liste</p> <p>Izbor prikladne odjeće i obuće</p> <p>Njegovanje i čuvanje prirodne sredine, ponašanje u skladu s godišnjim dobima</p>	<p>Razvijanje interesovanja i poželjnih navika učenika</p> <p>Praćenje zdravlja učenika</p> <p>Motivisanje učenika na igre i sport</p>
<p>2.1. ŽIVA BIĆA</p> <p><i>2.1.1. ČOVJEK I PRIRODA</i></p> <p>LJUDSKO TIJELO</p> <p>Dijelovi tijela</p> <p>Čuvanje zdravlja</p> <p>Svijest o mom tijelu</p> <p>Higijena</p> <p>Sredstva za higijenu</p> <p>Ishrana</p> <p>Odijevanje</p> <p>Čula</p> <p>Odnos prema prirodi</p>	<p>Živa bića se rađaju, rastu, stare i umiru, imaju svoja staništa</p> <p>Živa bića ne bi mogla živjeti bez nežive prirode</p> <p>Bez svjetlosti, vode i toplote ne bi bilo života</p> <p>Imenovanje biljaka i životinja iz okruženja</p> <p>Životinje kote mlade, ptice se legu iz jaja, a ljudi se rađaju</p> <p>Životinje se hrane biljkama (biljojedi), mesom (mesojedi) ili i biljkama i mesom (svaštojedi)</p> <p>Za zdrav život potrebna je zdrava ishrana. Zdrava hrana je hrana koja se proizvodi bez herbicida, pesticida i drugih hemijskih sredstava</p> <p>U različita godišnja doba se dešavaju različite promjene u prirodi, na biljkama i životinjama.</p> <p>Biljke i životinje su korisne i zato ih uzgajamo,</p> <p>Uočavanje koristi i opasnosti od biljnog i životinjskog svijeta iz bližeg okruženja.</p>	<p>Razlikovanje živih bića od nežive prirode</p> <p>Uspostavljanje veze između žive i nežive prirode, opisivanje promjena</p> <p>Opisivanje života biljaka i životinja, za život biljaka i životinja je potrebna svjetlost, voda i toplota</p> <p>Opisivanje nastanka potomstva kod različitih životinjskih vrsta i razmnožavanje biljaka</p> <p>Razlikovanje životinja koje se hrane biljkama od onih koje se hrane mesom</p> <p>Uočavanje sličnosti i razlika između pojedinih biljaka</p> <p>Razlikovanje dijelova različitih biljaka (podzemni i nadzemni dio)</p> <p>Uočavanje promjena na biljkama i životinjama i otkrivanje životnih procese kod biljaka i životinja</p>	<p>Razvijanje pozitivnog odnosa prema biljnom i životinjskom svijetu,</p> <p>Razvoj ekološke svijesti i svijesti o korisnosti postojanja biljnog i životinjskog svijeta,</p> <p>«Ko voli životinje voli i ljude»</p>	<p>Prikupljanje, istraživanje, upoređivanje, sortiranje, izvođenje zaključaka.</p> <p>Izrada zidnih panoa, zbirki materijala iz prirode,</p> <p>Posmatranje, predviđanje,</p> <p>Izvođenje oglada samostalno ili u grupi</p> <p>Pomaganje, interaktivno učenje, iskustveno učenje</p> <p>Uzgajanje cvijeća i povrća, briga o kućnim ljubimcima</p>	<p>Planiranje, pripremanje, podsticanje i rukovođenje u istraživanju životinjskog i biljnog svijeta</p> <p>Pomaganje učenicima u izradi kalendara, plakata i drugog obrazovnog materijala</p> <p>Organizovanje posjeta poljoprivrednom dobru / botaničkoj bašti/ zoološkom vrtu i dr.</p> <p>Saradnja sa lokalnom zajednicom i porodicom učenika</p>
<p><i>2.1.2. BILJKE I ŽIVOTINJE</i></p> <p>Živa bića i njihova staništa</p> <p>Živa bića su povezana među sobom i sa neživom prirodom</p> <p>Promjene žive i nežive prirode</p> <p>Nastanak i rast životinja i biljaka, vrste i održavanje</p> <p>Uočavanje promjena na biljkama i životinjama u različita godišnja doba,</p> <p>Koristi od biljaka i životinja</p> <p>Domaće i divlje životinje, kućni ljubimci, mladunčad životinja, (naročito domaći</p>					

	Domaće životinje i njihovi mladunci Divlje životinje i njihovi mladunci				
2.2. TVARI I NJIHOVA SVOJSTVA Svojstva tvari , imenovanje tvari Svojstva tvari u pojedinim agregatnim stanjima Promjene oblika i veličine tijela Primjena tvari / materijala	Tvari se međusobno razlikuju po svojim svojstvima. Tijela su sagrađena od tvari. Tvari mogu biti u čvrstom, tečnom ili gasovitom stanju. Tečnost mijenja svoj oblik prema posudi u kojoj se nalazi. Voda u raznim agregatnim stanjima - led, snijeg, voda Voda isparava. Od isparene vode se stvaraju oblaci, a iz oblaka pada kiša. Bez vazduha nema života. Različite tvari (materijali) koriste se za različite svrhe(staklo, drvo, vuna, plastika i dr.)	Uočavanje različitih svojstava tvari, njihovo sortiranje u grupe (po tvrdoći, gustini, prozirnosti, električna i magnetska svojstva i dr.) Mij enjevanje svojstava tvari / tijela zagrijavanjem odnosno hlađenjem Osposobljavanje za pravilnu primjenu materijala, prema njihovim specifičnim svojstvima Praktična upotreba različitih materijala	Svjesnost o stanju tvari i mogućem uticaju na promjenu njenih svojstava Čist vazduh i čista voda su ključni faktor zravog života	Učešće u prikupljanju različitih materijala, klasifikacija, izrada zbirke materijala Izvođenje različitih ogleda sa vodom, vazduhom i drugim materijalima, istrživanje njihovih svojstava Izvođenje zaključaka Predviđanje	Pripremanje i rukovođenje izvođenja učenčkih istraživačkih ogleda / projekata Ukazivanje na koristi promjenanekih svojstava tvari Demonstriranje pravilne upotrebe različitih tvari
2.3. KRETANJE TIJELA U prirodi se sve kreće Na neka kretanja možemo uticati Kretanje na kopnu, u vodi i vazduhu Mjerenje vremena Vremenske pojave (vjetar, oblaci, padavine)	U prirodi se sve kreće:automobil, čovjek, životinje, djelovi biljaka koji se nalaze iznad zemlje , talasi na vodi, prenos električne energije, svjetlost, rast djeteta i dr. Igračke se ne mogu kretati. Igračke pokrećemo snagom svojih mišića ili koristeći električnim pogonom Na sopstveno kretanje i kretanje nekih tijela, čovjek može uticati. Na kopnu, ljudi i životinje se kreću nogama, u vodi se životinje kreću plivajući, a u zraku leteći Tijelo se obično kreće kad na njega djeluje neka sila, odnosno neko drugo tijelo. Tada se tijela ubrzavaju ili usporavaju, mijenjaju pravac kretanja . Vrijeme se mjeri pomoću sata.	Uočavanje različitih vrsta kretanja Izazivanje različitih kretanja Utjecaja na osobno kretanje, kretanje drugih Razumijevanje kretanja Zemlje oko osovine i kretanja oko Sunca Sposobnost razumijevanja i opisivanja vremenskih pojava Mjerenje vremena pomoću sata Predviđanje vremenskih pojava	Na osobno kretanje je moguće utjecati, ali na kretanje drugih nije Mogućnost utjecaja na kretanje predmeta je ograničena Dan je za rad, a noć za odmor	Izvođenje ogleda, zaključivanje, predviđanje Praćenje, posmatranje, bilježenje Crtanje, skiciranje Pokazivanje, pomoć drugima, interakcija u grupi Predviđanje, samoprocjnjivanje	Organizacija i praćenje izvođenja ogleda Demonstriranje odgovarajućih obrazovnih software-a Korištenje TV emisija. Podsticanje učenika da koriste Internet

***Obrazloženje:**

- **Nastavna jedinica: „Značaj znanja za život.Kako da učimo, udžbenici i pribor; upotreba i čuvanje“ – se ne realizira u drugom razredu.**
- **Nastavna jedinica:“Prava djeteta, iznošenje mišljenja, stavova, argumenata i njihova odbrana“ se realizira u drugom razredu.**
- **Nastavna jedinica:“Velika i mala bića“ se ne realizira.**
- **Nastavna jedinica:“Veza između kretanja Zemlje, Sunca i dnevnog vremena“ se ne realizira u drugom razredu, nego će se realizirati u trećem razredu.**

MUZIČKA/GLAZBENA KULTURA

2. RAZRED

MUZIČKA /GLAZBENA KULTURA – II RAZRED

(2 sata sedmično, 70 sati godišnje)

CILJEVI I REZULTATI ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA

PODRUČJA UČENJA	CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI / ISHODI UČENJA
ZNANJE	<p>Sticanje znanja o:</p> <ul style="list-style-type: none">-Postavljanju glasa, tačnoj intonaciji, dikciji i artikulaciji,-Pravilnoj interpretaciji pjesme u odgovarajućem tempu i dinamici,-Prepoznanje muzičke instrumente: ritmičke i melodijske C.Orffa i orkestarske (harmonika, gitara, flauta, violina, truba, klavir i druge).-Samostalno sviranje na ritmičkim i početno sviranje na melodijskim instrumentima (metalofon i ksilofon)- Samostalnije sviranje kao pratnja pjevanju, izvođenje ritma brojalice, sviranje na osnovu partitura u slikama (sa simbolima) na Orffovom instrimentariju,- Prepoznaje zvučne odnose po visini, trajanju, boji, dinamici i tempu, te karakter djela.- Skladno i ritmički povezano kretanje uz muziku: izražavanje karaktera, ritma, tempa i dinamike,- Doživljava i izvodi mjeru (dobe) i ritam brojalica- Upoznaje četvrtinku i osminke kroz izgovor slogova na osnovu ilustriranog notnog zapisa	<p>Učenici bi trebali imati znanje i razumijevanje:</p> <ul style="list-style-type: none">-Da bez tačnog pjevanja nema lijepog zajedničkog muziciranja u horu,-Prepoznaje razlike između zvukova neodređene i određene visine i koristi ih u improvizaciji,-Da je znanje sviranja na instrumentima značajno radi muziciranja u orkestru,- O instrumentima i odnosima među njima, njihovom značaju u igri,-O značaju muzike u životu djeteta,- O muzici, njenim svojstvima i osobinama tona,-Prepoznaje i razumije trajanje četvrtinki i osminke-Koristiti prethodna iskustva u pjevanju i sviranju i jednostavne muzičke termine,-Postavljati pitanja kad se nađe pred novim muzičkim zadatkom,- Koristiti određene kriterije za izvođenje i/ili procjenu slušanog djela, improvizaciju-Uz pomoć nastavnika praviti jednostavna poređenja o interpretaciji učenika, iznositi svoje mišljenje i ideje,-Pratiti redoslijed uputstava i pravila muzičke igre,-Osluškivati i ispravljati greške u pjevanju prema uputstvu nastavnika-Improvizirati samostalno maštovito i originalno.

<p style="text-align: center;">SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE</p>	<p><u>Razvijanje muzičke sposobnosti i vještine:</u></p> <p>-Posmatranja, bilježenja,</p> <p>-Prezentiranja, interpretacije -muzičke memorije</p> <p>-Aktivne interakcije sa okruženjem: kroz pjevanje i sviranje, muzičke igre, muzičko-scenske igre i improvizaciju</p> <p>-Eksperimentisanjem kao pojedinac kroz i timski rad-komunikaciju.</p> <p>-Sistematiziranjem muzičkih znanja, predviđanjem određenih rezultata,</p> <p>-Prezentiranjem postignutih rezultata i aktivnim pozitivnim odnosom na koncertima.</p>	<p>-Pokazuje sve više samopouzdanja u pjevanju</p> <p>- Pokazuje odgovornost za zajedničko pjevanje u horu/zboru</p> <p>-Poštuje muziciranje i stavove drugih</p> <p>-Prepoznaje ulogu muzike u okruženju: porodici, školi, sredini u kojoj živi</p>
<p style="text-align: center;">VRJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE</p>	<p><u>Razvijanje pozitivnih vrijednosti i stavova:</u></p> <p>-Kontinuirano razvijanje emocionalne i estetske osjetljivosti djeteta na kvalitet muzike</p> <p>-Razvijanje ljubavi prema muzičkoj i kulturnoj baštini BiH,</p> <p>- Razvijanje trajnih interesa i ljubavi prema muzici kako bi ona postala trajna potreba djece,</p> <p>-Razvoj samokritičnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prema sebi kao pjevaču i sviraču, • Porodici kao grupi, razredu kao horu ili /i orkestru, • učenju muziciranja kao cjeloživotnom procesu. 	<p>-Često traži i/ili sluša muziku i pjeva i sam i sa drugom djecom</p> <p>-Učešće sa zadovoljstvom i veći doprinos u interakciji (rad u velikim i malim grupama, u paru, projekti, istraživanja zvučnih boja i izradi instrumenata), u čemu učenik pokazuje sve veću samostalnost</p> <p>- Iskazuje želju i potrebu za posjećivanjem koncerata.</p>

STRUKTURA SADRŽAJA

- I PJEVANJE I SVIRANJE
- II MUZIČKE/GLAZBENE IGRE
- III BROJALICE
- IV SLUŠANJE MUZIKE
- V DJEČIJE STVARALAŠTVO

DIDAKTIČKO-METODIČKE NAPOMENE

Uz neophodno uvažavanje nivoa postignuća svakog pojedinog učenika, u drugom razredu treba dalje raditi na ostvarivanju postavljenih muzičkih odgojno-obrazovnih ciljeva posredstvom navedenih programskih sadržaja.

U toku godine treba obraditi najmanje **15 pjesama pjevanjem i sviranjem**. Predložene pjesme za drugi razred odgovaraju opsegu dječijeg glasa, po sadržaju i karakteru interesantne su i bliske djeci ovog uzrasta. Nakon doživljaja pjesme djeca je uče pjevati slušajući nastavnika.

Učenici u toku godine treba da nauče najmanje **10 muzičkih igara** koje uključuju pokret. Predložene pjesme u drugom razredu imaju različit sadržajem koji, pored ostalog podražava i razne radove, život u prirodi, narodne običaje i drugo. Igre i narodna kola, koja se sastoje iz osnovnih pokreta: hodanje, poskakivanje s plesnim elementima, te raznih kretnji ruku, pljeskanje, tapkanje, okreti, pomaže i tjelesnom odgoju i upoznavanju narodne muzičke tradicije. Koreografije okretnih igara u takvim slučajevima i narodnih kola mogu imati utvrđene figure i kretnje.

U toku godine treba naučiti **12 brojalica** Predložene brojalice imaju različit sadržaj (neke su iz kategorije „iracionalnih“), složeniji ritam i metriku u odnosu na prvi razred, pa su u razvoju djeteta u ovoj oblasti od neprocjenjivog značaja. Kako spadaju u dječiju igru ali i tradicionalno dječije stvaralaštvo imaju veliki značaj u razvoju muzikaliteta djeteta najmlađe dobi. Zato im nastavnik u drugom razredu treba posvetiti dužnu pažnju, što će biti jednostavno jer ih djeca kao dio svakodnevnih igre zaista vole.

Slušanjem upoznati **najmanje 15 kompozicija**. Ovo područje u nastavnom predmetu ima velike mogućnosti za upoznavanje muzičke umjetnosti i muzičke literature iz svijeta. U razrednoj nastavi težište je na umjetničko-dozivljajnoj komponenti, a u funkciji razvoju pozitivnih interesa i stavova prema muzičkim vrednotama. Usvajanje muzičkih pojmova kojih u muzici ima mnogo treba da teče postupno nakon doživljaja muzike, nenametljivo i bez opterećenja muzičkom terminologijom koja je za djecu ove dobi apstraktnog karaktera.

Najvažnije je raditi dalje na poboljšanju kvaliteta pjevanja, tačnosti intonacije, opsega muzičke memorije i tačnog izvođenja ritma i metrike kroz brojalice i muzičko/glazbene igre. Razlike među učenicima bit će u skladu s razlikama u samom startu i dinamici napredovanja u usvajanju znanja i vještina, te razvoju muzičkih sposobnosti tokom razreda. Djecu učiti da sa sve većom tačnošću zapažaju i određuju karakter kompozicije, tempo i dinamiku izvođenja, formu kompozicije, izvođače i sastave, muzičke instrumente. I nadalje podsticati djecu da svoje zapažanje i doživljaje izraze opisno ili likovno, kao i pokretom jer se time podstiče njihova kreativnost.

U oblasti **dječijeg stvaralaštva** u drugom, učenike drugog razredu treba uputiti na sigurnije i samostalnije praćenje pjevanja, slobodniju improvizaciju kolektivnu, grupnu, individualnu i u paru (komunikacija putem dijaloga), kao i učešće sa zadovoljstvom i većim

interesom u muzičkim dramatizacijama. U toku godine treba uraditi nekoliko ovakvih muzičkih dramatizacija, uz korištenje Orffovog dječijeg instrumentarija, priručnih i improvizovanih instrumenata.. Podsticati djecu da izmišljaju priče ili naslikaju seriju slika koje će sada znatno samostalnije sami moći uz pomoć instrumenata «oživjeti», kao i uz upotrebu lutke koja pjeva i govori.

Neophodno je napomenuti da gradivo iz muzičke kulture u sebi ima elemente koji prirodno pomažu i podržavaju savlađivanje i ostalih sadržaja u drugom razredu, pa je i korelacija sa drugim predmetima sasvim prirodna.

Obrazloženje sadržaja:

Pjesme koje se realiziraju u II razredu:

- **Zavičajni moj**
- **Djeca su vojska najjača**
- **Djeca rastu**
- **Dom**
- **Avanture maloga Juju**

Pjesme koje se ne realiziraju u II razredu su:

- „Visibaba“ i „Pjesma o konjiću“ (realizirati u I razredu)
- „Mrav“ (realizirati u III razredu)
- „Rodila se nota“ (realizirati u IV razredu)

Muzičke igre koje se realiziraju u II razredu su:

- „Kulina Bana, vojska je“
- „Mali kauboj“.

Muzičke igre koje se ne realiziraju u II razredu su:

- „Berem, berem grožđe“, „Strina rodo“ i „Pačiji ples“ (ponavljaju se iz I razreda)
- „Sage se mlada do zemlje (zbog neprilagođenosti uzrastu ne realizirati igru).

Brojalice koje se ne realiziraju u II razredu su:

- „Jedan, dodan, digin, disin“ (nije prilagođena uzrastu djece)
- „Ja sam ja“ je neprimjerenog sadržaja.

Slušanje kompozicije „Ah, što volim“, J. S. Bach realizirati u II razredu

SADRŽAJ	ZNANJE I RAZUMIJEVANJE	SPOSOBNOSTI	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA (organizacija i metode nastave i učenja, ocjenjivanje)
<p>I PJEVANJE I SVIRANJE Izbor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jesenska (J. Stojanov) 2. Dok mjesec sja (J. Batist Lily) 3. Ruku meni bato daj (Njemačka) 4. Saonice male Sanje (J. Kaplan) 5. Dječiji snovi (Refik Hodžić -stihovi V. Begić) 6. Kiša pada (Nada Ludvig- Pečar) 7. Blistaj, blistaj, zvijezdo mala (W. A. Mozart) 8. B'jela roda (S. Korunović) 9. Rođendan u šumi (R.Hodžić-stihovi Nasiha Kapidžić-Hadžić) 10. Imamo učiteljicu za čistu peticu (Senad Bostandžić, stihovi Mirsad Bećirbašić) 11. Bosno moja, narodna 12. Spavaj sine (Mostar), uspavanka 13. Nina, nina, bijela golubica (Krčevina -Vareš), uspavanka 14. Spavaj, Dano u diđali beši (Srebrenica), Uspavanka 15. Zavičaju moj, M. Milić 16. Djeca su vojska najjača (stihovi Velimir Milošević) 17. Djeca rastu, Asim Horozić 18. Dom, J. Gotovac 19. Avanture maloga Juju (Petar Bergamo) 	<p>-Prepoznaje pjesme, brojalice i muzičke igre. - Razumije, prihvata i poštuje pravila pjevanja (intonacija, artikulacija, dikcija) koja dovode do kvalitetnijeg muziciranja kolektiva. -Raspoznavanje pojedine muzičke znakove u notnom zapisu (dinamika, note: duge i kratke) - Razumije, imenuje i korigira greške u pjevanju i sviranju. - Prihvata korekcije i shvata da će tako biti ljepše muziciranje u razredu. - Pjeva i svira Orffove instrumente samostalnije i sa više povjerenja u sebe.</p>	<p>-Kroz pjevanje, sviranje i improvizaciju, razvija osjet za: mjeru (dvo, tro i četverodijelnu), tezu i arzu, ritam(duge i kratke slogove), tempo i dinamiku. - Osluškujе, upoređuje i koriguje vlastito pjevanje i sviranje. - Samostalno snalaženje u sviranju kao pratnji pjesmi. – -Traži, prihvata i pruža pomoć, saraduje sa drugima. -Poznaje i koristi Orffove instrumente i kombinuje ih sa priručnim. - Muzicira samoinicijativno i bez podsticaja.</p>	<p>-Ulaže veliki trud da usaglasi pjevanje i sviranje sa grupom i kolektivom. - Uviđa da pjevanje treba najviše vježbati. -Procjenjuje sebe, stvara pozitivnu sliku i razvija svijest o značaju svakog pojedinca u horu i potrebi uklapanja svog glasa u skupno muziciranje, doprinoseći boljem zvučanju. - Kroz muzičke zadatke razvijanje svijesti o obavezama i njihovom ispunjavanju, kao pojedinac ili dio grupe. - Održavanje instrumenata i njihovo određeno mjesto.</p>	<p>-Redovno učešće u pjevanju i sviranju i u raznim prilikama: nastava, priredbe, izleti, kuća -Interakcija u improvizaciji, prihvatanje i ponašanje u skladu sa pravilima muzičke igre u svim prilikama. - Čuvanje školskih muzičkih instrumenata, izrada vlastitih improvizovanih instrumenata i njihova upotreba u skladu sa zadacima pjesme odnosno brojalice. - Ponašanjem i učestalim muziciranjem pokazuje da muziku doživljava i cijeni.</p>	<p>-Osmišljava prigodne muzičke igre za bolje učenje u školi, u porodici, pjevanje i sviranje u interakciji i učenje. -Komunicira sa djecom, razgovara i upućuje ih na izvore znanja. - Organizira i usmjerava aktivnosti i motivise rad učenika. - Pomaže djeci u kolektivnom, grupnom i individualnom muziciranju. -Prati i procjenjuje njihova individualna postignuća, u poređenju sa rezultatima u prvom razredu.</p>

<p><u>II MUZIČKE/GLAZBENE IGRE</u> Izbor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mali kauboj 2. Hodavka (Sarajevo i okolina) 3. Kulina bana 4. Iš, iš, iš 5. Čvorak, čvorak 6. Mak 7. Ja kupih jednu koku malu (Jajce), <i>narodna</i> 8. Tašun, tašun tanana (Sarajevo), <i>narodna</i>, 9. Stupa (okolica Mostara) narodno kolo 10. Kolanje (okolica Sarajeva), 	<p>-Povezuje ritam pjesmice sa pokretom, odnosno prati datu koreografiju.</p> <p>-Prepoznaje i imenuje pojedine igre i kola</p> <p>-Prepoznaje oznake za dinamiku i koristi ih u igri.</p> <p>-Prihvata i primjenjuje pravila muzičke igre.</p> <p>-Pravilno izvodi igru odnosno kolo.</p> <p>-Prepoznaje pojedine tradicionalne nošnje.</p>	<p>-Samostalno pjeva i igra</p> <p>-Opisivanje pokretima određenih događaja u prirodi (život u prirodi, radovi, narodni običaji)</p> <p>-Samostalno izvodi zadane pokrete.</p> <p>-Samostalno predlaže i nove pokrete koji su prihvatljivi</p> <p>-Samostalno igra u kolu i usvaja ih sa više sigurnosti</p> <p>- Izražava kretanjama šta muzika sugeriše</p> <p>- Razvijanje osjećaja za mjeru, ritam i izražavanje muzičkog djela</p>	<p>-Razvijanje mišljenja da je pokret važan u plesu i kolu, kao i za upoznavanje muzičke baštine BiH</p> <p>-Razvijanje svijesti o kolima kao muzičkom stvaralaštvu sa utvrđenom pravilima (koreografija)</p> <p>-Podsticanje kreativnosti igrom, pokretom i pjevanjem.</p> <p>- Slobodno i organizovano kretanje u prostoru</p> <p>- Razvijanje svijesti o kulturi ponašanja na koncertima i nastupima folklornih ansambala</p>	<p>- Prikladne igre u učionici.</p> <p>- Predlaganje muzičke igre za priredbe</p> <p>-Praktičan rad u razredu, u školskom dvorištu, vrtu van škole, zajedničko i pojedinačno izvođenje pokreta uz pjevanje,</p> <p>-Modeliranje narodnih nošnji prema originalu ili fotografijama</p> <p>- Izrada od različitih materijala u učionici,</p> <p>-Crtanje (slikanje) narodnih nošnji,</p> <p>-Rasprave o ponašanju u pojedinim situacijama na koncertu,</p> <p>- Učlanjenje u ritmičku i/ili folklornu sekciju</p>	<p>-Vodi aktivnosti učenika, pokazuje, demonstrira i usmjerava u pravcu interesa i mogućnosti</p> <p>-Posmatra i prati učenika u radu</p> <p>-Direktno učešće sa učenicima u igrama i kolu,</p> <p>-Osmišljava, priprema i organizira igre u učionici, posebno tradicionalne igre,</p> <p>-Rukovodi, upućuje, pomaže, pazezuje simulacije na kompjuteru</p> <p>- U skladu sa mogućnostima organizira praktične vježbe i odlazak na probu u KUD.</p>
---	--	---	--	---	---

<p><u>III BROJALICE</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. En, ten, tini 2. Jen, dva, tri 3. Pužu, mužu 4. Jedna vrana gakala 5. Ljulja, ljulja, ljuške 6. Enci, menci, na kamenci (Jezero, Jajce) 7. Trči zeko kroz šumicu 8. Pliva patka preko Save 9. U maloga svica 10. Cica maca plakala 11. Tri su mace skakale 12. Ide maca oko tebe 13. Pišem, pišem petnaest, 	<p>-Ponavlja i razumije pokrete brojalice -Prati i izvodi pokrete u mjeri i ritmu (dugi i kratki slogovi) - Pravilno izvodi ritam na ritmičkom instrumentu po uzoru (na osnovu primjera nastavnika) -Pravilno korača u ritmu -Prepoznaje ranije obrađene brojalice sa tekstom i bez teksta -Slušanjem i gledanjem u notni zapis određuje duge i kratke note (slogove teksta)</p>	<p>-Poređenja nota i trajanja prema slogovima riječi brojalice, uočavanje sličnosti i razlika, diskusije -Prepoznavanje ranije naučene brojalice na osnovu ritma bez teksta (zagonetka) - Tačno izvodi mjeru i ritam skandiranjem, odbrojavanjem rukom i u koloni (stupanje nogama); -Samostalno izvođenje ritma brojalice sviranjem na instrumentima, poigrava se i kombinuje ih -Uočavanje razlike između određenih i neodređenih zvukova</p>	<p>-Razvijanje pozitivnog mišljenja o brojatici kao maštovitoj igri koja razvija osjećaj pripadnosti grupi - Pamtiti i donositi u razred nove brojalice za zajedničku igru -Pokazati je drugarima i radovati se novim zajedničkim iskustvima -Razvijanje kreativnosti i mašte u ritmičkom izražavanju. -Orffov orkestar kao porodica i uređena zajednica: svako svira prema pravilima i zaslužuje poštovanje.</p>	<p>Skupljanje i zapisivanje brojalice, sortiranje i izvođenje zaključaka o dječijoj igri -Izrada zidnog panoa sa zapisima -Izvoditi zapise napravljenim instrumentima -Izabrati po zvuku najsličnije Orffovim i napraviti stalnu razrednu izložbu -Prigodne igre -uloge članova porodice u izradi instrumenata, - Slikanje instrumenata i prezentacija crteža, fotografija</p>	<p>-Rukovodi, pomaže, upućuje koordinira rad u ovom području -Osmišljava prigodne muzičke igre za interaktivno učenje, -Vodi i usmjerava aktivnosti učenika, -Pokazuje i demonstrira izvođenje i sviranje -Procjena interesovanja i napretka učenika, razvijanje kreativnosti i radnih i kulturnih navika kod učenika</p>
<p><u>IV SLUŠANJE MUZIKE</u></p> <p>HIMNA BOSNE I HERCEGOVINE Izbor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Gdje je onaj cvijetak žuti (G. B. Pergolesi) 2. Divna noći, odlomak iz Barkarole, (Ž. Ofenbah) 3. Zima (II stav, A. Vivaldi) 4. Alla turca, (W. A. Mozart) 5. Vojnička koračnica (R. Schumann) 6.Veseli seljak(R. Schumann) 7. Koka i pilići, Akvarij, Ptice (C. Saint. Saens) 8. Fosili i klokani (kenguri), C. Saint. 	<p>-Prepoznaje ranije slušana djela -Prepoznaje karakter djela -Prepoznaje instrumente (klavir, gitara, bubanj, harmonika) -Razlikuje izvođačke sastave (orkestar, solista, hor) -Prepoznaje instrumente i grupe instrumenata (flauta, truba, zvana, gotar, gudački instrumenti)</p>	<p>-Slušajući pjevuši melodiju, -Razlikuje, upoređuje, izvodi zaključke o djelu - Saopštava ko je izvodi -Samostalno određuje karakter kompozicije -Tačno određuje osnovne osobine tona: visinu, trajanje, glasnoću, boju, tempo - Razlikuje instrumente vizuelno i auditivno Razvijanje sposobnosti za praćenje notnog</p>	<p>- Izražavanje utisaka o slušanom djelu (tempo, dinamika, karakter) -Pokazuje da cijeni izvođače i razvija pozitivan stav prema muzici i kompozitorima -Razgovara o djelu i osjećaju ugodnosti i opuštanja i traži da se ponovi -Komentariše osobine tona i njegove karakteristike -Razvijanje pozitivnih</p>	<p>-Istraživanje medija o odgovarajućim djelima -Prikupljanje štampanih materijala i slika kompozitora i muzičkih instrumenata simfonijskog orkestra -Prikupljanje štampanih materijala i slika i tradicionalnih narodnih instrumenata i nošnji naroda BiH -Izrada zidnih panoa sa tematskim sadržajima</p>	<p>-Osmišljavanje i realizacija simulacionih igara za djecu, -Pripremanje i vođenje djece kroz aktivnosti dijaloga i interakcije -Pomoć učenicima u samostalnom i grupnom radu -Obavlja temeljitu pripremu učenika za posjete i izlaske u ustanove - Osposobljava ih za uočavanje, bilježenje,</p>

<p>Saens 9. Peća i vuk (S.Prokofjev) 10. Instrument čarobnjak (Božidar Sakač) 11. Zaleđena česma (Kemal Monteno) 12. Moje Saraj'vo (Selma Muhedinović) 13. Aska i vuk, odlomci iz opere (Asim Horozić) 14. Djeca grada mog (Avdo Smailović) 15. "Mačkin dom", - odlomci iz opere (V. Komadina) 16. Mali ZOO (J. Magdić) 17. Dragoj mojoj BiH (Ismet Kurtović, stihovi Fikret Kurtović) 18. „Ah,što volim“, J. S. Bach</p>	<p>-Prepoznaje vokalno, instrumentalno i vokalno-instrumentalno izvođenje -Prepoznaje ranije slušana djela -Prepoznaje narodnu muzičku tradiciju</p>	<p>zapisa, kretanje melodijske linije -Poštivanje pravila ponašanja i slušanja muzike</p>	<p>navika i potrebe za muzikom - Traži da ih vidi uživo na koncertima -Razvijanje kulture ponašanja na koncertu i pozitivnog ponašanja prema muzičkim umjetnicima -Razvoj svijesti o značaju muzike u porodici, školi i okolini (auditivna ekologija).</p>	<p>-Prikupljanja tradicionalnih instrumenata iz kraja gdje je škola -Posjeta koncertima u osnovnoj muzičkoj školi -Pravljenje zajedničke makete koncertnog podijuma -Posjeta najznačajnijim kulturnim objektima u mjestu.</p>	<p>prikupljanje materijala i izradu zidnih kalendara sa terminima koncerata. -Planira termine za posjete kulturnim ustanova i bilježi ih na kalendaru</p>
<p><u>V DJEČIJE</u> <u>STVARALAŠTVO</u> -Izmišljanje pjesmica na tekst -Improvizacija na Orffovim instrumentima, -Improvizacija pokreta u ritmu, -Plesna dramatizacija, -Literarno i/ili likovno izražavanje doživljaja muzike, -Osmišljavanje muzičkog igrokaza, posjeta koncertu u mjestu.</p>	<p>-Spontano improvizira: dovrši započetu pjesmu pjevanjem ili sviranjem -Spontano na muziku progovara pokretom, likovno ili literarno - Na podsticaj, ali i spontano daje svoje ideje za rad</p>	<p>-Samostalno smišlja, upoređuje, dodaje, mijenja -Izražava razne ritmove, zvukove i šumove iz prirode i života uz improvizaciju ritmičke pratnje - Stvara kombinacijom riječi, instrumenata, špokreta i likovnim izrazom. - Sam predlaže ideje i uključuje se u rad.</p>	<p>-Razvijanje pravilnog odnosa prema muzici, muzičkim instrumentima; -Sigurnije i samostalnije praćenje pjevanja - Saopštava interes i želju za njihovo kombinovanje, -Slobodnija improvizacija kolektivna, grupna, individualna i u paru (dijalogom) -Učešće sa zadovoljstvom u muzičkim igrokazima svog razreda</p>	<p>-Pronalaženje priča i bajki čiji se likovi mogu muzikom „ozvučiti“. -Dogovaranje o kolektivnoj improvizaciji tipa „mozaik zvuci“, koja omogućava neverbalnu komunikaciju i socijalizaciju. Izvođenje muzičkog igrokaza</p>	<p>-Planira, priprema, rukovodi, razvija interes učenika svojim odnosom prema radu i muzici. -Planira aktivnosti i sadržaje u kojima je muzika u korelaciji sa ostalim umjetničkim područjima -Saradnja sa lokalnom zajednicom-posjete koncertima, priredbama- -Procjenjuje učenika postignuća, podstiče kreativnost</p>

LIKOVNA KULTURA

2. RAZRED

LIKOVNA KULTURA - II RAZRED

(dva sata sedmično - 70 sati godišnje)

<p>2. BOJA</p> <p>Vizuelno-likovni sadržaji</p> <p>Vizuelno opažanje i doživljavanje boje u djetetovoj okolini i na umjetničkim djelima</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje početne osjetljivosti za boju kroz spontano izražavanje i stvaranje - Osnovne i izvedene boje - Razlikovanje i imenovanje osnovnih i izvedenih boja - Boja kao samostalni likovni element 	<ul style="list-style-type: none"> - Akvarel, gvaš, tempera, kolaž, pastel, fleomasteri u boji /za manje formate radova/ 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočiti, razumjeti i moći predstaviti boje u djetetovoj okolini i na umjetničkim djelima - Razumjeti i moći predstaviti boju kroz spontano izražavanje i stvaranje i korištenje materijala /likovno-tehničkih sredstava/ i slikarskih tehnika - Usvojeni pojmovi za oblast slikanje: <ul style="list-style-type: none"> - boja, slika, slikati, slikar, imena boja, osnovne boje, izvedene boje, tonovi boja, mehaničko miješanje boja - Znati razlikovati i imenovati osnovne i izvedene boje - Boja kao samostalni likovni element 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijanje sposobnosti dovođenja u sklad linije boje i oblika, njihova praktična primjena u odijevanju, uređenje životnog prostora, izrada čestitki, ukrasnih predmeta, nakita.... - Razvijanje sposobnosti predstavljanja sadržaja; pjesme, priče, događaja, pojava u prirodi, emocija i sl. kroz likovni izraz
<p>3. PLOHA</p> <p>Vizuelno-likovni sadržaji</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vizuelno opažanje i doživljavanje razlike između svijetlih i tamnih površina u djetetovoj okolini i na umjetničkim djelima /grafikama/ - Uočavanje razlike između bjeline papira i odštampanog teksta i likovnih priloga u školskim udžbenicima - Razvijanje početne osjetljivosti za grafiku kroz spontano izražavanje i stvaranje - Svijetle i tamne površine kao element izražavanja 	<ul style="list-style-type: none"> - Frotaž /preslikavanje strukture na papir grafitnom olovkom/, otiskivanje dlana, otiskivanje različitih predmeta, mono-tipija u jednoj boji 	<ul style="list-style-type: none"> - Uočiti, razumjeti i moći predstaviti razlike između svijetlih i tamnih površina u djetetovoj okolini i na radovima - Rad na izradi šablona za grafički otisak - Razvijanje senzibiliteta prema grafičkom izrazu kroz spontano izražavanje i stvaranje - Usvojeni pojmovi za oblast ploha/grafika: <ul style="list-style-type: none"> - crno-bijelo /velika razlika između svijetlog i tamnog/, grafika, otiskivati /preslikati uz pomoć nečega/, grafičar -Svijetle i tamne površine kao element izražavanja 	
<p>4. POVRŠINA</p> <p>Vizuelno-likovni sadržaji</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opažanje i razlikovanje znakova vizuelnih komunikacija - Crta, oblik i boja kao znak vizuelne komunikacije 	<ul style="list-style-type: none"> - Slikovnice priznatih autora, stripovi, zaštitni znakovi, saobraćajni znakovi, crtani film priznatih autora, plakati, reklamni panoji, spotovi, TV-slike, oprema knjiga, djela kompjuterske grafike, 	<ul style="list-style-type: none"> - Opažanje i razlikovanje znakova vizuelnih komunikacija -Izrada i dizajniranje slikovnice, čestitke, reklame, poruke, znaka, maske, plakata, predmeta 	

<p>cije, značenje i poruke - Crtani film kao izraz, /razgovor o doživljaju/ - Reklama - Prepoznavanje i razlikovanje vizuelnih medija</p> <p>Vizuelni medij - Saobraćajni znakovi, fotografija, crtani film, strip, slikovnica</p> <p>Dizajn - Oblačenje, uređenje prostora, oblik i namjena predmeta svakodnevne upotrebe, slikovnice</p> <p>Realizacija u materijalu - Izrada čestitki i vizuelnih znakova</p>	<p>scenografija, maske, pozorište lutaka, umjetnička fotografija, fotomontaža, čestitke, predmeti svakodnevne upotrebe, ...</p>	<p>svakodnevne upotrebe,...</p> <p>- Usvojeni pojmovi za oblast vizuelnih komunikacija: - vizuelni znak, značenje, poruka, crtani film, reklama, TV slika, slikovnica</p>	
<p>5. MASA I PROSTOR</p> <p>Vizuelno-likovni sadržaji - Vizuelno opažanje i doživljavanje volumena, oblika i prostora u djetetovoj okolini i na umjetničkim djelima - Razvijanje početne osjetljivosti za volumen i prostor kroz spontano izražavanje i stvaranje - Razlikovanje i imenovanje volumena i prostora: jednostavni, složeni volumeni, veličina, vanjski unutrašnji prostor, prostorni odnosi i orijentacija u prostoru - Volumen kao likovni element</p>	<p>- Masa i oblik tijela u prostoru; veliko – malo, izduženo – kratko, tanko – debelo...</p> <p>- Dalji rad na razvijanju osjetljivosti za volumen i prostor kroz spontano izražavanje i stvaranje različitim materijalima - Razlikovanje i imenovanje volumena i prostora: jednostavni, složeni volumeni, veličina, vanjski unutrašnji prostor, prostorni odnosi i orijentacija u prostoru - Volumen kao likovni element</p>	<p>- Uočavanje volumena oblika i prostora u djetetovoj okolini i na umjetničkim djelima</p> <p>- Razvijanje početne osjetljivosti za volumen i prostor kroz spontano izražavanje i stvaranje</p> <p>- Usvojeni pojmovi za oblast prostorno oblikovanje i građenje: kip, građevina, kipar, graditelj, modelovati, graditi, oblik, prostor /unutrašnji i vanjski/</p>	

OČEKIVANI REZULTATI

Da učenici dalje usvoje pojmove i da rade na savladavanju vještina pri upotrebi materijala i sredstava.

Za oblast liniju:

- da su sposobni razlikovati liniju po izražajnim karakteristikama, po odnosima i pravcima u prostoru, po prostiranju
- da usvoje da se linije mogu izvesti sa svim materijalima koji za sobom ostavljaju trag
- da znaju liniju koristiti kao likovni sredstvo u predstavljanju raznih scena /situacija/, događaja /tema/, ostvarivanju likovnih ideja, realizaciji likovne kompozicije
- da usavršavaju znanja o mogućnostima korištenja tehnike; meke olovke, drvenih boja, pastela /voštanog, suhog/, tuša, tuša i drvceta, tuša i kista, flomastera

Za oblast slikarstva:

- da proširuju znanja o primjeni slikarskih tehnika; vodenim bojama, gvašu, temperi, kolažu, pastelima, flomasterima u boji
- da proširuju znanja o bojama, koje su osnovne, a koje izvedene boje
- da nauče da se miješanjem mogu dobiti druge boje, da boje mogu postati svjetlije i tamnije
- da boje mogu biti u skladu i u suprotnosti

Za oblast ploha/dizajn polje:

- da usvoje pojam dizajn polje /prostor koji se oblikuje/, cijela površina papira predstavlja likovnu kompoziciju /popunjavanje cijele površine papira/
- savladavanje formata papira, organizacije prostora

Za oblast površina, masa i prostor:

- da kroz različite materijale dožive površinu
- da su u stanju u svom radu primjenjivati različite vrste površina
- da kroz igru kombinuju različite oblike u prostoru u realizaciji prostornih kompozicija
- da se igraju sa odnosima masa u prostoru
- da su sposobni organizovati kompoziciju oblika u prostoru
- da usvoje pojmove:
- površina, masa, prostor, prostorna kompozicija, kip, građevina, kipar, graditelj, modelovati, graditi, oblik, prostor /unutrašnji i vanjski/, maska, čestitka, pozivnica

STRUKTURA PROGRAMA

1. TAČKA I LINIJA

Likovno područje crtanje:

U okviru likovnog područja crtanje, učenici drugog razreda radit će na daljem savladavanju primjene linije, tačke i mrlje kao izražajnog sredstva u predstavljanju scena iz mašte, prizora, prostornih odnosa. Očekuje se da učenici spoznaju mogućnosti primjene različitih vrijednosti linija /intenziteta, debljine, dužine, prostorne orijentacije/, da spoznaju šta je konturna /obrisna/ linija, da je mogu prepoznati u svom okruženju i na likovnim radovima i primjeniti upotrebom različitih materijala.

Očekuje se da učenik polazeći od sopstvanih iskustava iznalazi originalna vlastita, kreativna rješenja u prikazivanju; prostora, scena i događaja.

2. BOJA

Likovno područje slikanje:

U likovnom području slikanje učenici savladavaju znanja upotrebe slikarskog materijala i načina primjene slikarskih tehnika. U likovnom izrazu učenika prisutna je naglašena konturna linija, kao i prisustvo ahromatskih boja; crna, bijela i siva.

Usvajanje i u svojim radovima primjena osnovnih i izvedenih boja. Boje su najčešće čiste /nepomješane/, osnovne i izvedene. Postepen rad na uvođenju upotrebe pomješanih /mješanjem pripremljenih/ boja. Učenici još uvijek na radovima nemaju velik broj detalja.

3. PLOHA

Kroz tematsku oblast PLOHA mogu se realizovati sve likovne oblasti koje se predstavljaju u dvodimenzionalnoj formi; crtanje, slikanje, grafika.

Da su sposobni prepoznati karakteristike plohe /granice plohe/. Da obojena ploha predstavlja vizuelni znak.

U drugom razredu, da spoznaju; da obojene plohe predstavljaju organizaciju kompozicije, da popunjavanje dizajn polja predstavlja organizaciju cijelog rada, da ponavljanje oblika predstavlja ritam /primjena ritma/, da izbalansiranost rada predstavlja ravnotežu /primjene optičke ravnoteže/...

4. MASA I PROSTOR

Tematska oblast Masa i prostor obuhvata likovne oblasti: Oblikovanje, građenje, primijenjenu umjetnost i dizajn. Na ovom uzrastu prisutan je izražen interes za oblikovanjem u prostoru, koji djeca doživljavaju kao igru povezanu sa estetskim stvaralačkim procesom. Pri kreativnom procesu /kreativnoj igri/ mogu se koristiti: glina, glinamol, plastelin, stiropor, tekstil, vata, vunica i žica, neoblikovani materijal /ambalaža, kutijice...../ i drugi prirodni materijali /plodovi kestena, žira, šišarke i slično/. Realizuju se radovi u punoj plastici i reljefu. Teme /motivi za rad/ su iz učenikovog okruženja; predstave ljudi, životinja, makete, objekti, predmeti primijenjene umjetnosti.

5. POVRŠINA

Tematska oblast POVRŠINA realizuje se upotrebom različitih materijala u cilju; percipiranja, doživljavanja i sposobnosti primjene različitih kvaliteta površina /hrapavo, glatko, sjajno, mat, ravno, neravno/.

Učenici treba da prepoznaju različitost površina i da one tim odnosima ostvaruju kontrast. Stvaranje svijesti o vajarskim teksturama.

Rad na izradi maski, čestitki za prigodne datume, pozivnica, reklama, plakata, praktično primjenjuju usvojena znanja.

DIDAKTIČKO - METODIČKE NAPOMENE

Likovna kultura u II razredu podrazumijeva usvajanje novih i povezivanja do tada stečenih vizuelnih iskustava sa novim likovnim sadržajima i razumijevanju likovne umjetnosti.

Usvajanje znanja i likovno kreativni rad realizuje se kroz forme prostorne organizacije kompozicije:

1. OBLIKOVANJE NA PLOHI - organizacija plohe /kompozicije/ sa pažnjom na ispunjavanju cijele površine rada
2. OBLIKOVANJE U PROSTORU – organizovanje kompozicije različitih oblika /pravilni i nepravilni oblici/

Ove dvije podjele kreativnog rada po prostornoj organizaciji realizuju se kroz LIKOVNE OBLASTI /likovna područja.

Za oblikovanje na plohi kroz područja:

- CRTANJE
- SLIKANJE
- GRAFIKA /elementarne forme grafike/ karton grafika, /upoznavanje sa osnovnim principima grafike/

Oblikovanje u prostoru kroz područja:

- PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE
- PODRUČJE PRIMIJENJENA UMJETNOST I DIZAJN /upotrebni predmeti/

Programski sadržaji predmeta LIKOVNA KULTURA u osnovnoj školi realizuju se kroz formu tematskih cjelina/oblasti koje bi trebale biti ustrojene /unificirane/ jednobrazno za sve razrede od 1-9. razreda.

1. TAČKA I LINIJA
2. BOJA
3. PLOHA
4. MASA I PROSTOR
5. POVRŠINA

Ovakva forma obezbijeduje kontinuitet u usvajanju i proširivanju znanja, sposobnosti i likovne kreativnosti djece, permanentno kroz cjelokupni osnovnoškolski odgoj i obrazovanje. Tematske

cjeline bi se realizovale kroz likovno kreativni rad u svakom polugodištu, što znači da bi svaka tematska cjelina bila dva puta obrađena u toku školske godine. Ovakav pristup zaokruživanja jedne cjeline kroz likovne zadatke /likovne probleme/ obezbijedio bi veću preglednost i sistematizovanje gradiva koje učenici trebaju usvojiti i njegovo logičko ponovno proširivanje u drugom polugodištu. Ponavljanje tematskih cjelina u formi koncentričnih krugova pruža mogućnost preispitivanja usvojenih i prezentiranja novih sadržaja i znanja.

Ovako postavljene tematske cjeline ne isključuju ni jednu oblast, niti bilo koju tehniku.

Kvalitet učenja u likovnoj kulturi je proces kada učenici vizueliziraju problem koji ranije nisu znali, prepoznaju ga i razriješe putem likovno tehničkih sredstava. Taj proces kod učenika razvija kreativno mišljenje, sposobnosti i saznanja što utiče na formiranje likovno oblikovnih temelja koji će im pomoći u analizi složenih vizuelno likovnih ideja i problema u komponovanju osmišljenih likovnih kompozicija. Likovna pismenost podstiče se kroz nastavu koja učenike uključuje u aktivan proces vizuelnog istraživanja, doživljaj zadovoljstva u razrješavanju problema i sposobnosti vrednovanja. Razvoj likovne pismenosti obuhvata razradu zadatih nastavnih tema putem kojih učenici spoznaju /stvaraju predstavu/ o značaju likovne umjetnosti u vlastitom životu, i interakciju umjetnosti, nauke i društva, novih medija i okruženja.

Motivi – teme /likovni sadržaji/

Zahvalne teme za likovno kreativni rad predstavljaju doživljaji i spoznaje. Motive prema svojoj vizuelizaciji sadržaja dijelimo na:

1. Vizuelne motive
2. Nevizuelne motive
3. Motive likovne forme /likovni i kompozicioni elementi/

- iz neposrednog okruženja djeteta; porodica, škola, mjesto stanovanja, prostori, objekti, pojave u prirodi, biljke.....

- sadržaji drugih predmeta /korelacija sa drugim predmetima/; maternjeg jezika /basna, priča, bajka, poslovice, pjesmica,../, matematike, moje okoline, glazbene kulture, tjelesne i zdravstvene kulture

- iz narodnih običaja /tradicije/: značajni datumi, praznici, etnografsko /kulturno/ nasljeđe

- likovni i kompozicioni elementi: shodno učeničkom uzrastu razrješavanje likovnih zadataka kroz upotrebu likovnih i kompozicionih elemenata

- nevizuelni poticaji: emocije /osjećanja/, čula, muzika...

POJMOVI KOJE ĆE UČENICI USVOJITI

CRTANJE : obrisna /konturna/ linija, vrste linija, odnos linija/crta, ponavljanje linija, linije u različitim smjerovima

SLIKANJE: vrste boja, osnovne i izvedene boje, svijetle i tamne boje, upotreba /priprema- nje/ boja, suhe i mokre slikarske tehnike

GRAFIKA: karton grafika, kliše, šablon /matrica za preslikavanje/, grafički otisak, grafičar, štampanje /otiskivanje/

PROSTORNO OBLIKOVANJE I GRAĐENJE: kompozicija oblika i prostora, masa, oblik u prostoru, odnosi veličina u prostoru, puna plastika, reljef

VIZUELNA KOMUNIKACIJA: saobraćajni znak, maska, lutka, scenografija, čestitka, pozivnica, plakat, naslovna strana za knjigu...

OCJENJIVANJE /opisno i brojčano/

Ocjenjivanje u predmetu Likovna kultura je izuzetno složen segment rada nastavnika, s obzirom na to da crtež predstavlja cjelinu koja u sebi sadrži komplekse sposobnosti i osobina djeteta, upornosti i iskustva, stečenog znanja i usvojenih navka, pozitivnog i negativnog uticaja sredine, kao i sklad

emocionalnih i izražajnih sposobnosti transponovanih u likovne elemente. Iz tog razloga i dječiji crtež moguće je analizirati sa različitih aspekata:

1. estetskog
2. psihološkog
3. pedagoškog.

Ako prihvatimo da se djeca likovno izražavaju jer imaju potrebu da iskažu svoj svijet, svoje viđenje svijeta, predmeta i pojava, svoje strahove i oduševljenja, onda su svi ti radovi “stenografski zapis duše” i kao takvi moraju biti dobri, ne mogu biti loši.

Činjenica je da se nastavnik u razredu susreće sa učenicima koji su nadareni i onima koji nisu, i postavlja se pitanje šta raditi u takvoj situaciji? Učenici koji nisu nadareni ne bi smjeli biti “kažnjeni” slabim ocjenama zato što je priroda “zaboravila” da ih obdari sposobnosti za likono-kreativno izražavanje /ne posjeduju likovni talenat/.

Predmet Likovna kultura složena je iz dva segmenta:

1. Likovna Forma /Likovni jezik/ i
2. Likovnih sadržaja

Oblast Likovna Forma /Likovni jezik/ koji se odnosi na likovne elemente i principe komponovanja su teoretskog karaktera i mogu se savladati i usvojiti.

Dakle, učenici koji nisu talentovani trebaju imati priliku u skladu sa svojim mogućnostima da usvajaju likovni jezik i njime se izražavati. Prilikom ocjenjivanja manje nadarenih učenika treba pratiti i imati u vidu individualne mogućnosti, stepen zalaganja i želje da se realizuje postavljeni zadatak, napor koji djete ulaže u realizaciju zadatka da bi postiglo rezultat, aktivnost na časovima likovne kulture. Nema loših dječijih radova.

Vizuelno estetska kultura razvija kod učenika sposobnost uživanja i razumijevanja umjetnosti, odnos prema estetskom, pravilno doživljavanje vizuelnih informacija, odnos prema svjetskoj i našoj kulturnoj baštini.

Pravilan odnos nastavnika prema učeničkim radovima je od izuzetnog značaja za likovno kreativni rad djece. Ako nastavnik traži od djece da tačno “prepisuju” percipirano, da doživljavaju i gledaju očima odraslih svijet oko sebe, onda takva nastava Likovne kulture ne ispunjava osnovne principe savremene nastave, ciljeve i zadatke koji se pred nju postavljaju.

**TJELESNI I ZDRAVSTVENI
ODGOJ
2. RAZRED**

TJELESNI I ZDRAVSTVENI ODGOJ - II RAZRED

Sedmični fond sati	3
Fond sati za godinu	105
Ukupan broj nastavnih cjelina	6
Ukupan broj nastavnih tema	36
Broj frekvencija nastavnih tema	-

Broj nastavnih cjelina	SADRŽAJ – CJELINE	Broj nastavnih sati PRAKTIČNO	Broj nastavnih sati TEORIJA
1.	IGRE SA PRIMJENOM BIOTIČKIH MOTORIČKIH ZNANJA	68	1
2.	IGRA SA PRIMJENOM ELEMENATA RITMIKE I PLESA		1
3.	ELEMENTARNE IGRE		1
4.	ŽIVJETI ZDRAVO	6	2
5.	VANNASTAVNE AKTIVNOSTI	4	1
6.	VANŠKOLSKE AKTIVNOSTI	19	2
UKUPNO		97	8
UKUPAN BROJ SATI		105	

NASTAVNE CJELINE I NASTAVNE TEME

Svaka je nastavna cjelina podijeljena na teme ovisno o analizi inicijalnog stanja, motoričkog znanja i materijalnih uslova o čemu nadalje ovisi i određivanje frekvencije po pojedinim temama i nastavnim jedinicama.

1. IGRE SA PRIMJENOM BIOTIČKIH MOTORIČKIH ZNANJA

➤ Igre u funkciji razvoja BMZ za savladavanje prostora

1. Igre sa primjenom BMZ - hodanje
2. Igre sa primjenom BMZ - trčanje
3. Igre sa primjenom BMZ - puzanje
4. Igre sa primjenom BMZ - kolutanje
5. Igre sa primjenom BMZ - valjanje
6. Igre sa primjenom BMZ - premetanje
7. Igre sa primjenom BMZ - skakanje

- **Igre u funkciji razvoja BMZ za savladavanje prepreka**
 - 8. Igre sa primjenom BMZ – preskoci
 - 9. Igre sa primjenom BMZ – naskoci – saskoci
 - 10. Igre sa primjenom BMZ – penjanja – spuštanja
- **Igre u funkciji razvoja BMZ za savladavanje otpora**
 - 11. Igre sa primjenom BMZ – dizanje
 - 12. Igre sa primjenom BMZ – nošenje
 - 13. Igre sa primjenom BMZ – guranje
 - 14. Igre sa primjenom BMZ – vučenje
- **Igre u funkciji razvoja BMZ za manipulisanje predmetima**
 - 15. Igre sa primjenom BMZ – bacanja
 - 16. Igre sa primjenom BMZ – hvatanja
 - 17. Igre sa primjenom BMZ – vođenja

2. IGRE SA PRIMJENOM ELEMENATA RITMIKE I PLESA

- 18. Ritmičke igre za razvoj osjećaja za pravilno držanje tijela
- 19. Ritmičke igre za oblikovanje pokreta,
- 20. Ritmičke igre za razvoj orijentacije u prostoru
- 21. Dječije plesne igre
- 22. Dječije narodne igre

3. ELEMENTARNE IGRE

- 23. Elementarne igre za razvoj brzine
- 24. Elementarne igre za razvoj koordinacije (spretnost, okretnost)
- 25. Elementarne igre za razvoj ravnoteže
- 26. Elementarne igre za razvoj fleksibilnosti

4. ŽIVJETI ZDRAVO

- **Pravilna prehrana**
 - 27. Obroci – veličina, broj i raznolikost porcija
 - 28. Osnovne prehrambene namirnice – oblik, boja, veličina, okus miris
- **Mentalno zdravlje**
 - 29. Škola i ja
 - 30. Slični smo i različiti
- **Lična higijena i higijena zdravlja**
 - 31. Higijena odijevanja

5. VANNASTAVNE AKTIVNOSTI

32. Hranimo se zdravo

6. VANŠKOLSKE AKTIVNOSTI

➤ Aktivnosti u prirodi

33. Izleti

34. Orijehtacija

35. Orijehtiring

36. Prva pomoć

CILJEVI I ISHODI UČENJA

CILJEVI	OČEKIVANI REZULTATI/ISHODI UČENJA
Očuvanje i unapređenje zdravlja	Razlikuje pravilno od nepravilnog držanja tijela.
	Razumije značaj pravilnog držanja tijela za zdravlje.
	Pravilno drži tijelo.
	<i>Posjeduje znanja o značaju zdravlja.</i>
	Posjeduje znanja o značaju tjelesne aktivnosti za očuvanje i unaprjeđivanje zdravlja.
	Posjeduje znanja o značaju prirodnih faktora (zrak, sunce, voda) i tjelesne aktivnosti u prirodi.
	Porodično koristi zdravstvene usluge.
	Ima usklađen dnevni ritam odmora, spavanja, učenja i igre, primjeren uzrastu, uz asistenciju odraslih.
	<i>Izbjegava situacije u kojima može da se povrijedi i umije da traži pomoć.</i>
	Poznaje principe pravilne i redovne ishrane, ima kulturu objedovanja.
	Posjeduje osnovne navike lične i kolektivne higijene.
	<i>Poznaje rodne (spolne) karakteristike, uvažava suprotan spol.</i>
	Zna da su psihoaktivne supstance štetne.
	Tražiti će pomoć ukoliko je zlostavljano (tjelesno, emocionalno ili seksualno) i (ili) zanemareno, ili zna za takav slučaj.
 Pozitivno doživljava i vrjednuje nastavu tjelesnog i zdravstvenog odgoja.	
Razvijanje motoričkih sposobnosti, umijeća i navika u skladu sa uzrasnim i individualnim karakteristikama	Izvodi pokret/ kretanje u zatom smjeru i po zatomj putanji.
	Usklađuje svoje kretanje sa kretanjem rekvizita.
	Usklađuje svoje kretanje sa kretanjem para (partnera) u jednostavnijim kretnim zadacima.
	Unapređuje motoričke sposobnosti (koordinaciju, agilnost, ravnotežu, preciznost gipkost, snagu, brzinu i izdržljivost),
	Sposoban je da prepliva 25 m slobodnom tehnikom (u I, II ili III razredu).
	Vješto izvodi raznovrsne forme prirodnih oblika kretanja (hodanje, skakanje, trčanje...).
	Povezuje prirodne oblike kretanja (npr. trčanje i skakanje...).
	Primjenjuje prirodne oblike kretanja i njihove kombinacije u igrama i poligonima (sa i bez rekvizita).
	Pravilno izvodi jednostavnije vježbe oblikovanja, sa i bez rekvizita.

	Samostalno izvodi jednostavne plesne korake.
	Vlada izabranim vještinama iz vježbi na spravama, tlu, i sportskih igara.
	Posjeduje i druga motorička iskustva u zavisnosti od ličnih interesovanja i mogućnosti sredine (npr. vožnja bicikla, skijanje, sanjkanje, klizanje, pješačenje u prirodi, stolni tenis, sportski ples itd.).
Osposobljavanje za samostalno vježbanje u slobodno vrijeme	Poznaje termine za označavanje osnovnih položaja, stavova, pokreta i kretanja.
	Zna ulogu dijelova tijela prilikom vježbanja.
	Prepoznaje osnovne vrste vježbi oblikovanja (vježbe jačanja, vježbe istežanja, vježbe labavljenja).
	Prepoznaje fiziološke znake umjerenog opterećenja i zamora (npr. brži rad srca, znojenje, nesvjestica itd.) i umije da traži pomoć ako se loše osjeća.
	Poznaje osnovna načela sigurnosti u sali, na igralištu i bazenu.
	Samostalno primjenjuje naučene modele tjelesne aktivnosti (igre, jutarnja gimnastika, zagrijavanje i smirivanje organizma).

Promoviranje pozitivnih socijalnih interakcija	<i>Prihvata one koji se od njega razlikuju.</i>
	<i>Ophodi se s pažnjom prema vršnjacima i pokazuje spremnost da im pomogne.</i>
	<i>Igra se i vježba u grupi uspostavljajući saradničke odnose.</i>
	<i>Poštuje postavljena pravila uz podsticanje i nadzor učitelja.</i>
	<i>Pozitivno vrednuje uspješne poteze i uloženi trud svih učesnika u igri.</i>
	<i>Prepoznaje nesportsko ponašanje (gruba igra, kršenje pravila, nepristojno ponašanje...).</i>
Razvijanje pozitivne slike o sebi	Upoznaje i prihvata svoje sposobnosti, osobine i ograničenja značajna za učešće u tjelesnoj aktivnosti.
	Posjeduje pozitivno iskustvo uspješnosti kroz ovladavanje sve složenijim kretnim zadacima.
	<i>Upoznaje i prihvata sebe.</i>
	<i>Upoznaje svoje sposobnosti.</i>
Razvijanje kreativnosti kroz pokret	Pokretom izražava svoje emocije i iskustva, pokret usklađuje sa muzikom.
	Pantomimom i pokretom prikazuje različite životne situacije.

DIDAKTIČKO – METODIČKE NAPOMENE

U prvom ciklusu obaveznog obrazovanja, a i inače, ciljevi su prilagođeni nasljednim mogućnostima učenika, njihovoj hronološkoj dobi i stvarnom stanju, te objektivnim mogućnostima njihovog rezidencijalnog ambijenta. Usmjereni su prevashodno da stimuliranje psihomotoričkog, morfološkog i funkcionalnog razvoja djece, primjereno njihovim stvarnim mogućnostima.

Opći cilj tjelesnog i zdravstvenog odgoja je da se planiranim, programiranim, organiziranim i kontroliranim vježbanjem i učenjem utiče na povoljnu konstalaciju antropoloških osobina i sposobnosti, motoričkih znanja i stanja zdravlja.

Posebni ciljevi u području tjelesnog i zdravstvenog odgoja su: (1) shvatanje smisla, vrijednosti i principa tjelesnog vježbanja, (2) očuvanje i unapređenje zdravlja, (3) stimuliranje razvoja motoričkih, morfoloških i funkcionalnih osobina i sposobnosti; usvajanje znanja, vještina i navika u skladu sa uzrasnim i individualnim karakteristikama, (4) osposobljavanje za samostalno vježbanje u slobodno vrijeme, (5) razvijanje pozitivne slike o sebi, (6) razvijanje kreativnosti kroz pokret, (7) promoviranje pozitivnih socijalnih interakcija i (8) praktična primjena sposobnosti i stečenih znanja, vještina i navika u konkretnim uvjetima života i rada.

Pojedinačni ciljevi tjelesnog i zdravstvenog odgoja izvode se iz posebnih ciljeva, a odnose se na konkretne sadržaje preko kojih se oni realiziraju.

Specifični ciljevi tjelesnog i zdravstvenog odgoja mogu se ticati sporta, sportske rekreacije i kinezioterapije. Oni su usmjereni prevashodno na razvijanje motivacije kod učenika i interesa kod roditelja za navedene kineziološke aktivnosti, ukoliko za njih postoji realna potreba. Također, cilj je razvoj, sistematizacija i primjena međuzavisnih antropoloških, metodoloških, metodičkih i stručnih saznanja, primjerenih kineziološkim potrebama djece i omladine.

Ciljevi u školskom procesu tjelesnog i zdravstvenog odgoja su operativni. U odnosu na idealno i očekivano stanje učenika primjereno njihovom inicijalnom stanju i faktorima ograničenja, predstavljaju osnov za koncipiranje, planiranje i programiranje sadržaja, organiziranje, izvođenje i kontrolu aktivnosti, te analizu i procjenu ishoda tjelesnog i zdravstvenog odgoja, u odnosu na pojedinačne i posebne, odnosno i opći cilj.

Ovaj period razvoja djeteta je veoma pogodan za početak planskih — ciljanih uticaja, putem vježbanja, na organizam djeteta. U ovom uzrastu su utjecaji na pozitivnu transformaciju antropoloških dimenzija učenika najveći, a na neke dimenzije i jedino mogući. Zbog toga je nastavni program zasnovan na igri i prirodnim oblicima kretanja, sa sadržajima i pristupima koji prevladavaju dječiju potrebu za aktivnošću i stimuliraju dječiju želju za napretkom — podraženu aktivnom, interaktivnom i kreativnom dječijom prirodom. Uspješan sistem tjelesnog i zdravstvenog odgoja omogućava učeniku — istovremeno i podjednako značajno — **rast i razvoj**, primjeren dispoziciji i razvoju pojedinih motoričkih, morfoloških i

funkcionalnih osobina i sposobnosti, i, u tom smislu, usvajanje korisnih teorijskih i praktičnih **znanja**.

Psihomotorička aktivnost se usmjerava prije svega na na razvijanje i usavršavanje: **koordinacije** (brzinske, ritmičke, orijentacije); **agilnosti** (brzine promjene smjera kretanja - u hodanju, trčanju, penjanju, puzanju, provlačenju, valjanju, kotrljanju; sa rekvizitima; u elementarnim sportskim aktivnostima); **ravnoteže** (statističke i dinamičke - bez rekvizita i sa rekvizitima - na suženoj i nestabilnoj podlozi); **preciznosti** (držanje, bacanje, šutiranje, postavljanje, dizanje, gađanje, hvatanje, nošenje, spuštanje); **gibljivosti** (aktivne kompleksne i lokalne - vježbe oblikovanja); **snage** (položaji tijela - ležeći, čučajući, klečeći, stojeći, viseći, u trčanju, u skakanju, neobični položajni, sa osloncem na jednoj nozi, ruci, laktu, glavi...); **brzine** (reakcije, pojedinačnih pokreta i frekvencije pokreta - hodanje, trčanje, skakanje, penjanje, puzanje, provlačenje, valjanje, kotrljanje, održavanje na vodi, kretanje na vodi...); **izdržljivosti** (opće - posebnu pažnju usmjeriti na disanje).

Veoma je bitan odabir vježbi oblikovanja i zagrijavanja, a u cilju pravilnog rasta i razvoja. Akcenat treba da se stavi na vježbe zagrijavanja, istezanja vrata, te se ni u kom slučaju ne smiju izvoditi isti i nagli pokreti glave. Treba izbjegavati kretanje u čučanju zbog mogućih oštećenja zglobova. Naročito treba izbjegavati jačanje sklopa trbušnih mišića zbog povijanja kičmenog stuba. Kod skakanja treba paziti da svi poskoci budu u pokretima, a nikako veliki doskoci. Kod gimnastičkih preskakanja treba obratiti pažnju na mogućnosti učenika, te na veličinu i visinu predmeta koji se preskaču.